

Програма розвитку ООН
Муніципальна програма сталого розвитку

Неофіційний переклад

РІЧНИЙ ЗВІТ ПРО РЕАЛІЗАЦІЮ ПРОЕКТУ

2

0

0

4

Київ, Україна

Короткий огляд заходів МПСП протягом 2004 ...

ПРООН/Муніципальна програма сталого розвитку (МПСП) в Україні започаткувала свою діяльність як пілотний проект в квітні 2004, маючи на меті створення належних механізмів сталого розвитку та підвищення ефективності муніципального управління.

Основні завдання протягом року включали:

- Розробка стратегії програми та практичного посібника для реалізації заходів проекту,
- Формування команди проекту,
- Облаштування приміщення офісу та придбання необхідного обладнання,
- Вибір муніципалітетів-партнерів та створення офісів на місцях реалізації проекту,
- Зміцнення потенціалу людських ресурсів, пов'язаних з проектом,
- Запуск в дію моделі програми,
- Мобілізація ресурсів для реалізації проекту
- Налагодження зв'язків із зацікавленими сторонами на національному рівні

Головні досягнення протягом року

- Розроблені відповідна стратегія, посібник та проектна брошура
- На центральному та місцевому рівнях сформовані команди проекту
- Команди проекту ознайомилися із необхідними практичними механізмами для реалізації діяльності проекту
- Встановлене партнерство з трьома муніципалітетами, а саме – Івано-Франківськ, Рівне та Житомир
- З метою проведення діяльності в напрямку сталого розвитку, чоловіки та жінки з 8 мікрорайонів, визначених муніципалітетами-партнерами, об'єдналися у 17 організацій житлових районів (ОЖР)
- Проведена мобілізація шкіл. 26 шкіл сформували 3 мережі з метою планування та проведення соціальних заходів
- Здійснена мобілізація НДО. 23 НДО сформували дві мережі з метою планування та реалізації діяльності у сфері навколишнього середовища
- ОЖР/мережі отримали кошти вартістю 1.16 мільйона грн. (219,000 \$ США) на фінансування 11 проектів сталого розвитку
- Муніципалітети-партнери надали у 2004 році 150,000 \$ США згідно угоди про часткове спільне фінансування та запланували у 2005 році надати \$ 700,000
- На підтримку програми були виділені кошти з регіональних проектів, а саме проекту «Розбудова потенціалу 2015» та Програми ПРООН з локалізації сталого розвитку (ПЛСР)
- Налагоджено контакти з потенційними донорами та на їх розгляд подано відповідні пропозиції
- Проведені перші зустрічі на національному рівні з такими зацікавленими сторонами як Міністерство захисту навколишнього середовища та Асоціація українських міст
- Опубліковано три документи: Йоганнесбурзький план дій (українською мовою), посібник з локалізації сталого розвитку (українською мовою) та періодичне видання зі сталого розвитку (англійський та український варіанти)
- Піднято рівень інформованості спільноти з принципами сталого розвитку за допомогою ряду орієнтаційних зустрічей та тренінгів, проведених на місцевому рівні, а також завдяки навчальній поїздці до Естонії за участю посадових осіб муніципалітетів та центральних органів влади
- Для майбутнього використання підготовлений проектний документ

Плани на 2005

- Консолідація існуючої діяльності та початок необхідних експериментальних підходів
- Розширення діяльності програми в межах регіону та інших містах
- Розширення Програми всередині пілотних муніципалітетів
- Налагодження зв'язку з зацікавленими сторонами на національному рівні
- Удосконалення місцевої/національної політики/законодавства, пов'язаних зі сталим розвитком
- Мобілізація ресурсів

ЗМІСТ**Сторінка***Передмова**Подяка**Абревіатури*

I. Походження програми	1
1.1 Аналіз ситуації	1
1.2 МПСР: Шлях вперед	2
II. Механізм підтримки	3
2.1 Розроблення стратегії та практичного посібника	3
2.2 Облаштування відділу управління програмою (ВУП)	3
2.3 Вибір муніципалітетів-партнерів	3
2.4 Встановлення партнерства	5
2.5 Формування муніципального відділу підтримки	6
2.6 Території, охоплені заходами програми	8
III. Заходи з реалізації програми	11
3.1 Інституційний розвиток	11
3.2 Розвиток людських ресурсів	14
3.3 Кроки в напрямку сталого розвитку на місцевому рівні	19
3.4 Регіональна підтримка	23
3.5 Розвиток зв'язків	24
3.6 Мобілізація та використання ресурсів	25
3.7 Інша діяльність	26
IV. Уроки та перспективи	30
4.1 Оцінка зацікавлених сторін	30
4.2 Нагромадження досвіду	31
4.3 Плани на майбутнє	33
Додатки	34 - 44
1 Скорочений виклад матеріалів практичного посібника	34
2 Перелік муніципалітетів, визначених і запропонованих для укладення угод про партнерство	39
3 Робочий план муніципалітетів-партнерів	40
4 Зразок аналізу ситуації по мікрорайонах	40

5	Список учасників навчальної поїздки в Естонію	41
6	Графік тренінгу	42
7	Скорочений виклад результатів дослідження з оцінювання програми ГППДМ	43
8.	Деталі інформаційних заходів в муніципалітетах – партнерах	44

Перелік таблиць

I	Можливості та наявні проблеми в муніципалітетах-партнерах	9
II	Інституційний розвиток в муніципалітетах-партнерах	13
III	Розвитку людських ресурсів (травень – грудень, 2004)	14
IV	Ініціативи місцевих партнерів з локалізації сталого розвитку	21
V	Мобілізація та використання ресурсів протягом 2004	25
VI	Кількість медіа-заходів у муніципалітетах	27

Перелік вставок

I	Учасники вступного семінару, проведеного 11 травня	4
II	Основні умови партнерства	5
III	Партнерство та співфінансування	6
IV	Учасники тренінгу МКП	6
V	Відкриття муніципалітетом МВП	7
VI	Процес відбору громадських активістів	8
VII	Різні методи донесення інформації до громадян	12
VIII	Перші відгуки від зацікавлених сторін	12
IX	Організація населення – це кращі умови життя	13
X	Опонентів вдалося переконати	15
XI	Методологія та результати стажування в Естонії	18
XII	Основні питання обговорення під час конференцій МВП протягом 2004	19
XIII	Пріоритети житлових районів в Житомирі	19
XIV	Муніципалітет м. Рівне покращує умови для навчання та охорони здоров'я	22
XV	Розширення масштабу одного проекту	22
XVI	Цього року зима менш сувора	23
XVII	Уроки, здобуті під час реалізації проекту «Розбудова потенціалу 2015»	24

Перелік карт

1	Карта України	4
2	Територія Рівненського муніципалітету, охоплена заходами програми	10
3	Територія Житомирського муніципалітету, охоплена заходами програми	10
4	Територія Івано-Франківського муніципалітету, охоплена заходами програми	10

ПЕРЕДМОВА

Останнім часом українське суспільство демонструє позитивну динаміку розвитку згідно відповідних кількісних індикаторів. Це є власне результатом реформ, які все ще вимагають консолідації для застосування факторів та механізмів, здатних забезпечити довготерміновий якісний та сталий розвиток в Україні. Одне із актуальних для України завдань є перетворення її досягнень економічного росту в покращання добробуту та стандартів життя українських громадян кожного рівня суспільства. Важливими орієнтирами розвитку є Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ), які Україна разом з іншими 189 країнами підписала в 2000 році. Подальша стратегія розвитку України визначається її зобов'язаннями, прийнятими на Всесвітньому саміті з питань сталого розвитку, який відбувся в Йоганнесбурзі 2002 р., та її бажанням вступити до Європейського Союзу. Важливою умовою та одночасно інструментом є посилення партисипативного врядування та інтеграція цінностей сталого розвитку в економічну, соціальну та екологічну політики.

Нещодавні події навколо президентських виборів в Україні ясно показали вимогу громадянського суспільства щодо змін в уряді, а саме щодо більш активної участі в процесі прийняття рішень, яке б стало більш фокусованим на людському факторі. Заснування сталої системи управління вимагає цілісної процедури політичного обговорення, стратегічного планування та підвищення суспільної свідомості. Громадяни, суспільні організації, ділові та наукові кола повинні об'єднати зусилля та діяти спільно з міськими радами та іншими громадськими інституціями у процесі прийняття рішень, мобілізації ресурсів, виконання планів та моніторингу їхніх власних дій. Ці комплексні цілі можуть бути досягнені шляхом залучення у політичний процес прийняття рішень найбільш передових та актуальних ідей, знань, та технологій, що постійно генеруються динамічним ринковим середовищем,

Муніципальна програма сталого розвитку розпочала свою діяльність в 2004 році, поставивши за мету створення пілотних механізмів, здатних посилити муніципальне врядування, соціальне врядування та екологічне врядування. Початкові результати досягнуті трьома муніципалітетами вселяють надію. Проведення експериментів в подальшому приведе до досягнення цілей програми.

Річний звіт про реалізацію проекту в 2004 році відображає прогрес та результати досягнуті протягом 2004 р. Звіт також відображає уроки, здобуті під час виконання проекту, та відображає можливості майбутніх дій. Він також має на меті примножити знання в області самоврядування. Всі, хто залучений до створення та виконання муніципальної програми сталого розвитку, заслуговують на вдячність за отримані результати та досягнення.

ПОДЯКА

МПСР виражає подяку наступним особам та установам за їхню допомогу та участь в проекті протягом 2004:

П. Манодж Баснет, Заступник Постійного Представника, ПРООН/Україна
П. Сергій Волков, Старший менеджер програми, ПРООН/Україна
П. Андрій Погребняк та всі працівники Бізнес центру, ПРООН/Україна
П. Віктор Чайка, мер м. Рівне
П. Буравков Георгій Анатолійович, мер м. Житомир
П. Гербеда Олександр Йосипович, заступник мера, м. Житомир
П. Шкутяк Зіновій Васильович, мер м. Івано-Франківськ
П. Синютка Олег Миколайович, заступник мера, м. Івано-Франківськ
П. Білик Богдан Іванович та члени муніципального відділу підтримки, м. Івано-Франківськ
П. Воробйов Андрій Петрович та члени муніципального відділу підтримки, м. Житомир
П. Панчук Володимир Борисович та члени муніципального відділу підтримки, м. Рівне
Програма інтеграції та розвитку Криму
П. Дафіна Герчева та проект «Розбудова потенціалу 2015»
П. Марта Марсіч та Програма сталого місцевого розвитку

АБРЕВІАТУРИ

УСФ	Угода про спільне фінансування
ЖЕК	Житлово-експлуатаційна контора
ІТ	Інформаційні технології
МПД 21	Місцевий порядок денний на ХХІ століття
МСР	Місцевий сталий розвиток
ЦРТ	Цілі Розвитку Тисячоліття
МПСР	Муніципальна програма сталого розвитку
МКР	Муніципальна команда реалізації проекту
МВП	Муніципальний відділ підтримки
НДО	Недержавна організація
ОЖР	Організація житлового району
ОРЖР	Організація розвитку житлового району
ДПП	Державно-приватне партнерство
СР	Сталий розвиток
МСБ	Малий та середній бізнес
ООП	Опис обов'язків персоналу
Грн.	Українська гривня
ПРООН	Програма розвитку ООН
ВССР	Всесвітній саміт зі сталого розвитку

Розділ 1**ПОХОДЖЕННЯ ПРОГРАМИ****1.1 СИТУАТИВНИЙ АНАЛІЗ**

Протягом 90-х, десятиліття переходу від командно-адміністративної до ринкової економіки, Україна пережила значний економічний та соціальний спад. ВВП та реальна заробітна плата втратили близько двох-третьох своєї вартості між 1990 та 1997 роками. Як результат, суспільний добробут та система соціального захисту були зруйновані і погіршився рівень життя. Політичні заходи та структурні реформи наприкінці 90-х років на покращання ситуації привели до значних позитивних результатів в 2001 році, що характеризуються суттєвим ростом, позитивним торговельним балансом, інфляцією, що відображається однозначним числом та помірним фіскальним балансом. З того часу, фактичний ВВП продовжував постійно рости, значно збільшуючи внутрішній прибуток. Покращення відображається в ІЛР країни, який виріс з 85 в 2001 р. до 70 в 2002 р.

Визначальним в економічному відродженні був вклад приватного сектора і складав 80% від загальної промислової продукції. Частка малих підприємств та приватних підприємців в національній зайнятості зросла з 13% робочої сили в 1997 до 21% в 2004. Теперішня частка малого та середнього бізнесу у випуску промислової продукції складає 7,7%, що є значно нижчим, ніж в більшості європейських країн. Основними проблемами економічного сектору є існування 9.1% безробіття та проживання 26.6 % населення за межею бідності. Окрім цього, застаріла система охорони здоров'я та освіти суттєво вплинули на якість запропонованих послуг в даних секторах. Коефіцієнт смертності дорослого населення та розповсюдження туберкульозу є вищими ніж в сусідніх європейських країнах. Україна також стоїть на порозі національної ВІЛ\СНІД епідемії, оскільки хворим є близько 1% населення. Соціально-економічному розвитку також перешкоджає екологічний занепад через неефективне використання енергетичної системи, високий рівень забрудненості повітря та водних ресурсів, та накопичення значних твердих відходів.

Процеси децентралізації в Україні надають місцевим громадам більше повноважень у прийнятті рішень і одночасно підвищують рівень їх відповідальності, в тому числі за обслуговування місцевих громад та рішення різних місцевих економічних, соціальних та екологічних проблем. Ці функції передано 448 українським місцевим органам самоуправління. Особливо тяжко міським радам, де проживає більше 60% українського населення. Проте більшість муніципалітетів повністю цього не усвідомлюють. Будучи обмеженими в досвіді, знаннях, навичках сучасного стратегічного планування, управлінських та моніторингових методах і суттєвих ресурсах, вони не можуть справитися з даними проблемами в новому децентралізованому середовищі. З іншої сторони, основній масі населення все ще притаманне мислення старими категоріями, що передбачають відповідальність держави за надання товарів та послуг. Для них досить складно зрозуміти свою активну роль в процесі прийняття рішень щодо розвитку та розпочати активні дії по удосконаленню своїх умов проживання.

Стратегія розвитку України керується зобов'язаннями, взятими на себе на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002) та її курсом на європейську інтеграцію. Існує багато передумов, дотримання яких сприятиме виконанню країною рішень ВССР та реалізації курсу європейської інтеграції. Однією з основних умов і в той же час способом досягнення цілей є інтеграція партисипативного підходу в управління на місцевому та національному рівнях та цінностей сталого розвитку в економічну, соціальну та екологічну політику.

1.2 МПСР: ШЛЯХ ВПЕРЕД

Ефективне управління та принципи сталого розвитку вважаються ключовими для покращання ситуації в муніципалітетах. Для цього необхідно:

- Відповідний інституційний потенціал та база знань Уряду України та муніципальної влади для підтримки партисипативного планування та прозору, контрольовану, гендерно-рівноправну і сталу систему муніципального управління.
- Покращення соціального, економічного та екологічного управління для надання громадянам можливості планувати та управляти ініціативами місцевого розвитку шляхом державно-приватного партнерства для підвищення якості життя.
- Висока якість людських ресурсів на місцевому та національному рівнях з метою управління сталим розвитком
- Покращення національних юридичних, політичних та консультативних рамок для підтримки процесу сталого муніципального управління.
- Посилення процесу моніторингу та системи оцінювання впливу для підтримки управління сталим розвитком

Муніципальна програма сталого розвитку (ПРООН/МПСР) стартувала як пілотний проект 6 квітня 2004 р. , врахувавши в концепції своєї діяльності вищезгадані умови.

Мета ПРООН/МПСР – посилення муніципального, економічного та екологічного управління для сталого розвитку. Вона базується на досвіді різних програм, які використовували вибірково-територіальний підхід в межах України та регіонах, а також досвіді попереднього проекту ГППДМ, який реалізовувався за підтримки Програми управління довкіллям міста (УДМ). Програма фокусується на:

- Розбудові інституційного потенціалу партнерів місцевого та національного рівнів, що надасть їм можливість планувати та впроваджувати ініціативи сталого розвитку. Громадяни житлових районів, НДО, бізнесові та наукові кола, муніципалітети та інші державно-приватні інституції виступають зацікавленими сторонами на місцевому рівні, а муніципалітет виконуватиме функцію основного осередка управління місцевими заходами;
- Діяльності, що базується на співпраці та партнерстві в середовищі відкритої конкуренції, бажанні та фінансових зобов'язаннях;
- Відчутті причетності, інтерналізації та відтворення, які з самого початку є необхідними складовими механізму.

ПРООН\МПСР були надані наступні повноваження на період з квітня – по грудень 2004 р.:

- Розвиток стратегії та створення практичного посібника по реалізації проекту
- Створення команди проекту
- Облаштування офісу проекту та встановлення в ньому необхідного обладнання
- Вибір муніципалітетів-партнерів та облаштування місцевих офісів програми
- Розвиток та підтримка людських ресурсів Програми
- Запуск в дію моделі Програми
- Мобілізація ресурсів для виконання Програми
- Розвиток зв'язків з зацікавленими сторонами на національному рівні

Розділ 2**МЕХАНІЗМ ПІДТРИМКИ****2.1 РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИЧНОГО ПОСІБНИКА**

За допомогою відповідної літератури, консультацій з керівництвом ПРООН та знань, отриманих під час візитів до органів місцевого самоврядування були розроблені стратегія МПСР та практичний посібник. У цьому посібнику реалізовано вибірково-територіальний підхід для досягнення цілей МПСР, беручи до уваги високий потенціал органів місцевого самоврядування, в яких працюють високоосвічені та досвідчені фахівці, здатні взяти на себе провідну роль у реалізації місцевої складової МПСР. Заради сталості він передбачає впровадження муніципального компонента програми муніципальним персоналом та розподіл витрат на програмну діяльність з муніципалітетами. Огляд стратегії та практичного посібника наведено в додатку 1.

2.2 ОБЛАШТУВАННЯ ВІДДІЛУ УПРАВЛІННЯ ПРОГРАМОЮ (ВУП)

Проект розпочався з облаштування офісного приміщення та встановлення в ньому необхідного обладнання. Для майбутніх працівників програми був підготовлений опис обов'язків. Набір персоналу здійснювався згідно правил та процедур ПРООН протягом квітня – вересня 2004 р. До вересня 2004 команду проекту було відібрано у наступному складі:

- *Міжнародний менеджер проекту*
- *Радник з питань екології*
- *Експерт з розвитку людських ресурсів*
- *Експерт з муніципального сталого розвитку*
- *Експерт з питань моніторингу та ведення документації*
- *Фінансовий асистент програми*
- *Адміністративний асистент програми*
- *Водій*

Потенціал персоналу проекту формувався шляхом їхнього ознайомлення з баченнями, цілями, стратегією та проведенням тренування в способі дій програми. Пізніше команда проекту була залучена до підготовки матеріалів тренінгу для місцевих учасників, що зміцнило їх потенціал та покращило розуміння предмету. До середини червня 2004 працівники проекту склали індивідуальні робочі плани та отримали дозвіл від керівництва ПРООН на їх реалізацію.

2.3 ВИБІР МУНІЦИПАЛІТЕТІВ-ПАРТНЕРІВ

Для вибору муніципалітетів був розроблений комплекс орієнтовних критеріїв. Керівництво ПРООН/МПСР ретельно проаналізувало перелік муніципалітетів, визначених і запропонованих для укладення Угод про партнерство (див. Додаток 2). Визначені критерії включають: індекс людського розвитку, екологічну ситуацію, рівень надання соціальних послуг, показники рівня життя населення, попередній досвід партнерства з ПРООН. Враховувалася також відстань від Києва, оскільки у процесі реалізації проекту доведеться неодноразово здійснювати поїздки на місце.

Особлива увага зверталась на готовність муніципалітетів вкладати у виконання проекту необхідні ресурси і взяти на себе зобов'язання у зв'язку з реалізацією його заходів. Крім цього, враховувалася можливість часткового фінансування програми, виділення необхідних приміщень для муніципального відділу підтримки проекту, відбору його працівників та забезпечення його роботи, а також надання необхідної підтримки у сфері питань забезпечення житлом і транспортом.

Для потенційної участі в проекті були відібрані такі муніципалітети: Полтава, Суми, Рівне, Коростень, Житомир, Івано-Франківськ, Чернівці, Кіровоград та Одеса. Дані муніципалітети відносяться до західного, центрального, північного та південного регіонів країни.

Карта 1: Україна та сусідні країни

Посадовці ПРООН та МПСР відвідали муніципалітети-кандидати і пояснили керівникам міської влади характер програми та умови партнерства. Позитивну відповідь було отримано від усіх кандидатів. За результатами цієї поїздки відібраним муніципалітетам було надіслано офіційні листи-запити з проханням підтвердити свою готовність і бажання укласти партнерство з ПРООН/МПСР, зокрема, взяти на себе певні зобов'язання щодо спільного фінансування витрат проекту. Підтвердження було отримано від Одеського, Кіровоградського, Рівненського, Сумського, Житомирського, Івано-Франківського та Чернівецького муніципалітетів.

Для голів міських рад і державних адміністрацій потенційних муніципалітетів 11 травня 2004 року був організований ознайомлювальний семінар (Вставка – I), присвячений роз'ясненню стратегії та способу дій програми. В результаті ознайомлювальної зустрічі муніципальні органи підтвердили своє зобов'язання щодо сприяння створенню Муніципального відділу підтримки (МВП), досягли згоди стосовно системи співфінансування та затвердили річний робочий план (Додаток – 3) для програмної реалізації.

Фото 1: Пояснення діяльності МПСР та умов партнерства

Вставка - I: Учасники ознайомлювального семінару, проведеного 11 травня 2004 року

1. Рівне	Чайка Віктор, голова міської ради
2. Суми	Папуть Олександр, заступник голови міської ради і завідувач відділу економіки, інвестицій та розвитку
3. Житомир	(а) Гербеда Олександр, заступник голови міської ради з економічних питань, (б) Башинський Леонід, заступник голови міської ради з комунальних питань, (в) Кирилова Майя, завідувач відділу розвитку бізнесу
4. Івано-Франківськ	Білик Богдан, завідувач відділу міжнародних зв'язків та туризму
5. Чернівці	Ротар Алік, спеціаліст відділу з комунальних питань
6. Кіровоград	Олена Осауленко, заступник голови міської ради, завідувач відділу економіки, інвестицій та розвитку
7. Одеса	Горячук Валерій, завідувач відділу інвестицій

2.4 ВСТАНОВЛЕННЯ ПАРТНЕРСТВА

Після знайомства потенційні муніципалітети-партнери пройшли через консультативний процес з участю ПРООН/МПСР і в межах власної системи, передбачений для обговорення і узгодження вимог та умов партнерства. Однією з причин труднощів, яка виявилася досить поширеною, є особливості сталого розвитку та механізму розподілу бюджетних асигнувань в муніципалітетах. Муніципалітети отримують кошти на розвиток з розрахунку на їхнє секторне використання, тоді як ресурси, що виділяються на функціонування партнерств вимагають блокового розподілу. Оскільки Програма звернулася до муніципалітетів у другому кварталі, муніципалітети відчували труднощі при пошуку необхідних ресурсів.

Був підготовлений документ з описом умов партнерства (Вставка-II). Після досягнення консенсусу між усіма зацікавленими сторонами було підписано меморандум про взаєморозуміння для формального оформлення партнерських стосунків. Меморандум підписали ПРООН та міські ради Житомира, Рівного та Івано-Франківська. Чернівці, Кіровоград, Коростень, Суми та Одеса не виявили бажання вступити в партнерство і згодом відмовилися від участі в програмі.

Вставка – II : Основні умови партнерства

Партнерство базується на спільному інтересі ПРООН та муніципалітету реалізувати принципи сталого розвитку шляхом зміцнення потенціалу приватного і державного секторів та місцевих громад, які представляють організації/мережі житлових районів, НДО, бізнесових структур, наукових та культурних закладів, для покращення умов життя в муніципалітеті. Основні умови партнерства є такими:

Муніципалітет	ПРООН/Україна
Створити МВП згідно технічного завдання та надати йому необхідне матеріально-технічне забезпечення. Призначити МКП для керівництва МВП та взяти на роботу активістів громад	Надавати фінансову, технічну та навчальну підтримку муніципалітету для зміцнення потенціалу МКР
Мобілізувати громадян, НДО, бізнесові структури, наукові заклади згідно навчального посібника та допомагати в покращенні децентралізованого планування та управління	Допомагати муніципалітету в мобілізації громадян, НДО, бізнесових структур, наукових та культурних закладів з метою розв'язання соціальних, економічних та екологічних проблем у програмній сфері
Як учасник співфінансування, надавати фінансові ресурси з бюджету муніципалітету для реалізації ініціатив сталого розвитку через ОЖР/мережі та на покриття адміністративних витрат МВП	Надавати технічну та фінансову допомогу ОЖР/мережам НДО, бізнесовим структурам, науковим та культурним закладам і муніципалітетам для реалізації ініціатив місцевого сталого розвитку
Включати до місцевого плану розвитку ідеї, запропоновані ОЖР/мережами	Надавати консультаційні послуги національних та міжнародних експертів та тренінги/технічну допомогу муніципалітету для зміцнення його потенціалу
Підтримувати зв'язок з іншими муніципалітетами в регіоні для вирішення питань, піднятих місцевими органами та громадськими спільнотами регіону	Організувати тренінги з планування та місцевого управління для представників муніципалітету та членів ОЖР/мереж

Фото 2: Міський голова п. Чайка підписує УСФ

Обидві сторони розпочали діяльність згідно умов партнерства. За підтримки керівництва ПРООН було розроблено, доопрацьовано та остаточно затверджено Угоду про партнерство. Між муніципалітетами-партнерами та ПРООН було підписано угоди про часткове спільне фінансування заходів проекту. Частка муніципалітетів-партнерів становила 156,604\$ США (Вставка - III):

2.5 ФОРМУВАННЯ МУНІЦИПАЛЬНОГО ВІДДІЛУ ПІДТРИМКИ (МВП)

2.5.1 Призначення МКП

Кожний муніципалітет призначив муніципального координатора проекту (МКП) для управління реалізацією програми на місцевому рівні під керівництвом мера. МКП вибирався серед депутатів та представників виконкому (Вставка - IV) з людей, схильних до навчання та бажаючих тісно працювати з громадянами, науковими закладами, НДО та бізнесовими структурами.

Вставка - III : Партнерство та співфінансування

Муніципалітет	Дата підписання МПВ	Дата підписання угоди про співфінансування	Частка у співфінансуванні (\$ США)
Івано-Ф.	26травня'04	25серпня'04	56,604
Рівне	17червня'04	25серпня'04	50,000
Житомир	11червня'04	30вересня '04	50,000
Разом			156,604

Фото 3: Триває тренінг МКП в Коростені

Беручи до уваги той факт, що робота муніципальних координаторів проекту (МКП) є вирішальним чинником для забезпечення результативності програми, було вжито адекватних заходів для розвитку їхнього потенціалу шляхом навчання. З цією метою було підготовлено відповідний навчальний матеріал. Їхніми головними темами були: сталий розвиток, МПСР (її стратегія та робочі процедури), метод соціальної мобілізації громади (концепція і впровадження), умови партнерства, технічне завдання для МВП і робочий план (затверджений у перебігу ознайомлювальної зустрічі голів міських рад). Тренінг було організовано для МКП 18 - 19 травня у Коростені. Під час тренінгу максимально використано метод обговорення і мозкового штурму для того, щоб зрозуміло пояснити його учасникам розглянуті питання. Тренінг виявився ефективним: за його результатами МКП висловили бажання взятися до виконання своїх завдань.

Вставка - IV: Учасники тренінгу

1. Сущенко О. М. - Суми (Заступник голови міської ради, відділ соціальних питань)
2. Чебаник Н. Є. - Кіровоград (Заступник голови міської ради, відділ міжнародних зв'язків)
3. Панчук В. Б. - Рівне (Помічник координатора міжнародних проектів)
4. Кирилова М. О. - Житомир (Голова відділу розвитку бізнесу)
5. Воробйов А. П. - Житомир (Депутат міської ради)
6. Ротар А. Д. - Чернівці (Спеціаліст відділу з комунальних питань)
7. Білик Б. І. - Івано-Франківськ (Завідувач відділу міжнародних зв'язків та туризму)

2.5.2 Облаштування офісних приміщень

До червня 2004, три муніципалітети-партнери (Івано-Франківськ, Рівне та Житомир) виділили/надали в оренду необхідні приміщення для МВП. Житомирський муніципалітет надав офісне приміщення у будинку мерії. Рівненський муніципалітет виділив площі для МВП в одному з будинків, що перебувають в його юрисдикції. Цей будинок та приміщення в ньому не лише достатньо просторі, а й можуть бути надалі перетворені на регіональний ресурсний центр для регіону. Муніципалітет також виділив кошти на реконструкцію будинку. До завершення реконструкції для роботи МВП орендовано тимчасове приміщення. У випадку Івано-Франківська приміщення було тимчасово надане у будинку самої міської ради (Вставка – V). Пізніше постійне приміщення було виділено в одному з будинків, що перебувають в її юрисдикції. В усіх приміщеннях МВП зроблено ремонт, і для всіх них закуплено меблі. Кожному МВП було надано обладнання: комп'ютер, принтер, факс, і т.п.

Вставка - V: Урочисте відкриття муніципалітетом МВП

Офіс Івано-Франківського МВП було офіційно відкрито головою міської ради паном Зіновієм Шкутяком 20 серпня 2004 р. у присутності 23 осіб: трьох заступників голови міської ради, начальників відділів виконавчого комітету, керівників недержавних організацій, голів будинкових комітетів, начальників ЖЕКів, представників мас-медіа тощо.

Інформація про цю подію та МПСР в загальному була широко висвітлена місцевими засобами масової інформації; міське телебачення підготувало спеціальний репортаж, присвячений цій події.

2.5.3 Відбір громадських активістів

Передбачалось, що кожний МВП буде мати щонайменше двох громадських активістів з дотриманням гендерного балансу. Відібрані в травні кандидати на посади громадських активістів, що пройшли навчання у червні 2004 р., взяли участь у опитуванні, яке тривало протягом липня 2004 р. Призначення на посади здійснювалося на конкурсних засадах. У Житомирі та Івано-Франківську зараховано на роботу по два громадські активісти, тоді як у Рівному зараховано усіх чотирьох кандидатів. У всіх випадках забезпечено дотримання гендерного балансу (Вставка – VI).

Вставка – VI: Процес відбору громадських активістів

Згідно з домовленістю між МПСР та муніципальними партнерами, останні мали оголосити місцевий конкурс на заміщення посад громадських активістів і відібрати, опираючись на визначені критерії, по кожному з муніципалітетів чотирьох потенційних кандидатів (2-х чоловіків і 2-х жінок).

Фото 4

Фото 5

Фото 6

Фото 4: Тренування громадських активістів в присутності МКП як спостерігачів; Фото 5: Кандидати пишуть тест; Фото 6: Кандидат представляє свою стратегію

МПСР/ПРООН забезпечили триденний тренінг для всіх потенційних кандидатів, присвячений концепції і стратегіям соціальної мобілізації, практичним настановам МПСР та іншим відповідним темам, таким як сталий розвиток, комунікація, мотивація, розв'язання конфліктів тощо. Оцінювання кандидатів здійснювалося з допомогою таких методів:

- Проведення щодня письмових тестів з усіх вивчених тем
- Проведення щодня двічі на день непрямих тестів з допомогою трьох оцінювачів (відібраних з числа МКП та працівників МПСР), покликаних оцінити здібності кандидатів
- Оцінювання в останній день занять стратегії, підготовленої і представленої кожним із кандидатів
- Інтерв'ю з кожним із кандидатів перед комісією з п'яти посадовців (2-х від муніципалітету, одного від ПРООН і двох від МПСР)

Окремо по кожному з муніципалітетів було підготовлено таблицю балів, набраних кандидатами. У цій таблиці були представлені всі деталі і сумарна кількість балів, набраних кожним з потенційних кандидатів. Результати тесту показали, що завдяки тренінгу рівень знань учасників у сфері мобілізації громади / застосування територіального підходу до розвитку підвищився на 50 %. Загальна ефективність роботи виявилася доволі високою (70 – 89 %). Таблиці з балами учасників були надіслані до відповідних муніципалітетів для призначення кандидатів на посади на підставі їхніх здібностей і здобутків. Муніципалітети призначили на посади тих кандидатів, що набрали більшу кількість балів окремо у групі чоловіків і у групі жінок.

2.6 ТЕРИТОРІЇ, ОХОПЛЕНІ ЗАХОДАМИ ПРОГРАМИ

Для повної реалізації, Програма повинна своєю діяльністю покривати весь муніципалітет в його юрисдикції, що може забрати більше часу. Для початку, Програма обрала поетапний підхід – спершу робота в невеликих осередках (10-15% всіх ЖЕКів у муніципалітеті) для створення демонстраційного ефекту. З часом, у міру нагромадження досвіду та розвитку потенціалу, сферу охоплення можна буде розширити.

Муніципалітети

Три муніципалітети-партнери – це обласні центри з найбільшим населенням та мережею надання послуг і динамікою росту в їхньому регіоні.

В Івано-Франківському муніципалітеті проживає 233,400 людей. Територія міста становить 8370 га та поділяється на 9 ЖЕКів з точки зору адміністративного розвитку та надання послуг. Клімат помірно-континентальний із середньою температурою від -2°C протягом січня до $+12^{\circ}\text{C}$ протягом квітня. Нафто- та деревопереробна промисловості і транспорт є головними перспективними секторами. В місті є приблизно 8000 малих/середніх підприємств.

У Рівненському муніципалітеті проживає 249,000 людей. Місто поділяється на 8 адміністративних мікрорайонів. Місто переживає стрімкий ріст підприємництва, налічуючи 28,000 малих та середніх підприємств.

В Житомирському муніципалітеті проживає 294,000 людей. Місто поділяється на два райони (розділені річкою) та 20 мікрорайонів. Сільсько-господарський сектор створює підґрунтя для розвитку підприємництва. В місті існує біля 7000 малих та середніх підприємств.

В загальному, всі муніципалітети мають спільну проблему управління відходами та забезпечення якісними комунальними послугами, особливо через неефективне використання старих систем надання послуг, а саме опалювальної системи, транспорту, енергопостачання, питної води, і т.д. Такі проблеми як ВІЛ/СНІД та забруднення навколишнього середовища існують в цих муніципалітетах в тій чи іншій мірі.

Короткий огляд можливостей та проблемних сфер даних муніципалітетів подається в Таблиці – I.

Таблиця – I: Можливості та проблемні сфери муніципалітетів-партнерів

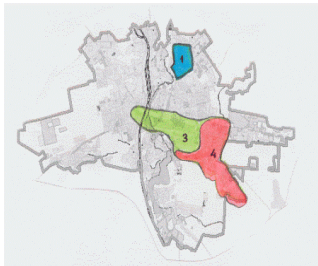
№ п/п	Муніципалітет	Можливості	Основні проблеми	Існування державних /приватних/НДО форумів
1	 Івано-Франківськ	Нафтопереробна промисловість, капітальне будівництво і транспорт. Потужні запаси деревини, що використовуються як сировина для деревообробної промисловості. Сучасні й добре розвинені рекреаційні заклади: близько 800 джерел і бюветів з мінеральною водою	Низька якість води, низький рівень надання комунальних послуг, проблеми зі збиранням і видаленням відходів у громаді	Існує біля 256 НДО, 30 шкіл та 8000 малих та середніх підприємств. Недавно сформоване об'єднання державних організацій, та воно пасивне в своїй діяльності. Форум приватних підприємців та їхніх асоціацій проводить періодичні збори з муніципалітетом
2	 Рівне	Нафтова і хімічна промисловість, текстильна, харчова, целюлозно-паперова та поліграфічна промисловість. Обласний центр забезпечує 26,7 відсотка промислової продукції області. Швидкий розвиток малих підприємств	Низька якість комунальних послуг, забруднення води, великі втрати енергії, проблеми зі збиранням і видаленням відходів, низький рівень надання соціальних послуг	В місті існує біля 210 НДО, 30 шкіл та 28000 малих та середніх підприємств. Об'єднання формально існує, та є не дуже активним. 8 НДО співпрацюють з муніципалітетом. Три приватні асоціації проводять періодичні форуми з муніципалітетом
3	 Житомир	Сільське господарство, харчова промисловість, транспорт, текстильна та машинобудівна промисловість	Низька якість комунальних послуг, житлова проблема, якість води, проблеми зі збиранням і видаленням відходів	Існує біля 447 НДО, 35 шкіл та 7000 малих та середніх підприємств. 8 НДО співпрацює з муніципалітетами, та регулярні форуми не проводяться

2.6.2 Пілотні території: мікрорайони

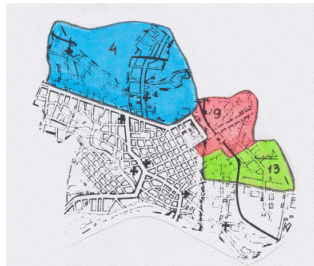
З метою визначення робочих осередків було використано розроблений регіональним центром проекту ПЛСР у Братиславі формат ситуаційного аналізу. Кожний мікрорайон¹ муніципалітету був оцінений з допомогою цього методу.

ПРООН/МПСР та муніципалітети-партнери розуміли, що пілотні заходи слід починати реалізовувати в невеликих осередках. З часом, у міру нагромадження досвіду та розвитку потенціалу, сферу охоплення можна буде розширити. Тому було ухвалено рішення, що кожен з муніципалітетів визначить принаймні два найменш розвинені мікрорайони серед усіх мікрорайонів муніципалітету. Вони включають біля 7-10% всього населення муніципалітету. Однак, ефективність діяльності буде набагато вищою. Якщо залучити місцеві органи влади, НДО, школи та бізнесові структури усього муніципалітету. З плином років, будуть поступово задіяні всі ЖЕКи муніципалітету.

Загалом, за результатами ситуаційного аналізу в муніципалітетах-партнерах було визначено вісім мікрорайонів (див. карту-2, карту-3 та карту-4). З'ясувалося, що всі муніципалітети-партнери вирішили включити до списку осередків програми один найменш розвинений ЖКВ/ЖЕК і один з середнім рівнем розвитку. Як визначальні чинники враховувалися також можливість налагодження співпраці з людьми, які мешкають на території ЖКВ/ЖЕК, та наявність позитивної реакції на рівні начальників/заступників начальника ЖЕКу.

Карта 2: Території Рівненського муніципалітету, охоплені заходами програми

Карта 3: Території Житомирського муніципалітету, охоплені заходами програми

Карта 4: Території Івано-Франківського муніципалітету, охоплені заходами програми

¹ Також має назву «ЖЕК»

Розділ 3

ЗАХОДИ З РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

Ряд заходів було проведено в муніципалітетах-партнерах для започаткування концепції програми. Ця діяльність пов'язана з розвитком сприятливого середовища для посилення місцевого уряду. Вона включає зміцнення місцевого потенціалу для підтримки державно-приватного партнерства та участь громадян в процесі прийняття рішень. Більш детальніший опис згаданих заходів наводиться нижче.

3.1 ІНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

3.1.1 Привернення уваги: В кожному муніципалітеті були організовані орієнтаційні зустрічі для того щоб привернути увагу місцевої влади та таких потенційних партнерів як школи, громадські організації, бізнесові структури та звичайні громадяни, а також ознайомити їх з концепцією програми та умовами партнерства.

3.1.2 Проведення діалогів із зацікавленими сторонами: Як перший етап процесу інституційного розвитку у територіально-місцевих громадах було проведено діалоги з метою мотивування мешканців вибраних мікрорайонів до участі в заходах програми. Члени муніципальних відділів підтримки (МВП) застосовували різні методи для залучення до роботи представників місцевих громад у вибраних муніципалітетах (Вставка-VII).

Фото 8: МКП м. Житомир веде діалог з місцевими громадами

МВП обирали ті чи інші методи, спираючись на свої знання місцевої ситуації та на відгуки від людей (Вставка - VIII). На сьогодні всі ці методи виявилися ефективними, залежно від конкретної ситуації на місцях. Збори громадськості з метою налагодження діалогу довелось проводити неодноразово, щоб переконати і мотивувати людей.

Аналогічні діалоги в муніципалітетах-партнерах були організовані з НДО,

школами та бізнесовими структурами. На них учасникам пояснювали основні принципи Програми, її цілі та спосіб діяльності, спрямовані на налагодження партнерства з ними з метою забезпечення соціального, економічного та екологічного розвитку в муніципалітеті.

Фото 7: МКП та громадський активіст м. Рівне ведуть діалог з громадянами житлового району

Фото 9: Діалог в Житомирській школі

Вставка - VII: Різні методи донесення інформації до громадян

Наступні методи використовувались МВП для залучення до роботи представників місцевих громад ЖЕКів:

- На вимогу МВП депутат або начальник ЖЕК/ЖКВ, відповідального за той чи інший будинок, розсилав його мешканцям запрошення до діалогу із зазначенням дати і часу;
- На дошках оголошень, розташованих у під'їздах будинків, вивішували письмові оголошення з інформацією про Програму та порядок денний зборів громадськості;
- Необхідна інформація доводилась до відома мешканців через фактичних лідерів сусідських громад / об'єднань власників житла / будинкових комітетів;
- У поштову скриньку для мешканців кожної квартири вкладали письмовий буклет, в якому містилася інформація про програму та потребу в організації-партнерства і запрошення мешканців квартири до участі в зборах громадськості для з'ясування деталей;
- У поштову скриньку для мешканців кожної квартири вкладали друковане повідомлення про Програму; у повідомленні було спеціально залишено вільне місце, аби мешканці квартири могли сформулювати свої соціальні / економічні / екологічні потреби з тим, щоб обговорити їх на зборах громадськості у визначений день і час.

Вставка - VIII: Перші відгуки від зацікавлених сторін

Різноманітні відгуки були отримані від мешканців житлових районів. З часом, негативні відгуки стали позитивними та пасивність перетворилася в активність:

- Деякі люди з ентузіазмом сприйняли ідею застосування підходу згідно принципу самопомогі;
- Деякі висловили недовіру до програми та ідей, що їх вона намагається пропагувати;
- Деякі не могли визначитися;
- Деякі зазначили, що надання послуг їхній громаді належить до числа обов'язків муніципалітету;
- Деякі не вірили в можливість партнерства і вважали, що люди не зможуть зробити окремий внесок у роботу як партнери

3.1.3 Розвиток структур підтримки: За результатами діалогу і з урахуванням реакції місцевих зацікавлених сторін наступні інституції виявили бажання вступити в партнерство:

Організації житлових районів (ОЖР): У трьох муніципалітетах було створено 17 організацій житлових районів (ОЖР), в яких об'єдналися 2480 жінок і 2030 чоловіків, що мешкають в 1574 квартирах 21 будинку. У перебігу цього процесу до створюваних партнерств приєдналися деякі існуючі організації, такі як будинкові комітети та об'єднання власників житла, котрі склали ядро організацій житлових районів. Під керівництвом МКР організації розробили відповідний статут для управління своєю діяльністю. Деякі продовжували функціонувати як неформальні громадські організації, тоді як інші вирішили зареєструватися як державні організації. Інколи мешканцям житлових районів було важко звикнути до роботи в організації, та після отримання перших результатів сумління зникло (Вставка – IX).

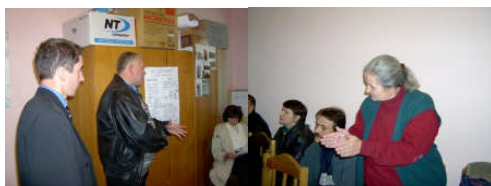

Фото 10: Голова ОЖР «Добробут» м. Житомир представляє свою діяльність, в той час як член організації висловлює свої ідеї

В Івано-Франківську на рівні ЖЕКу було створено організацію з розвитку житлового району (ОРЖР), яка була зареєстрована як державна організація. ОРЖР наділена повноваженнями узгоджувати роботу з членами ОЖР та донорами для реалізації ініціатив сталого розвитку на місцевому рівні.

Мережа шкіл: У кожному з міст (Житомирі, Івано-Франківську та Рівному) було сформовано по одній мережі шкіл за участю 12, 9 та 5 шкіл. Мережі почали перетворюватися у соціальні центри розвитку (СЦР) на своїх територіях та в майбутньому об'єднуюватимуть велику кількість молоді (студентів), вчителів та батьків навколо соціальної тематики.

Мережі НДО: У Рівному та Житомирі було сформовано по одній мережі НДО за участю 15 та 8 НДО. Ці мережі виконуватимуть роль екологічних центрів розвитку (УЦР) в муніципалітеті.

Інформація про інституційний розвиток подається в Таблиці – II.

Вставка - IX: Організація населення – це кращі умови життя

Громадяни, які проживають в житловому районі по вул. Бородія, 60, 62, 64 м. Житомир неодноразово скаржились на погану систему опалення в своїх будинках, навколишню територію з непідстриженою травою та забруднену відходами. Роками вони чекали, коли ж приберуть їхню територію. Отримавши маленький поштовх від муніципального відділу підтримки, мешканці об'єдналися з надією на швидкі зміни. Однак, їх попросили скласти плани дій та виконати хоча б один з них для того, щоб продемонструвати свою здатність справлятися з планами розвитку. Зорганізовані громадяни вирішили упорядкувати свій район, вирішивши цим проблему багаторічної давності. Результати спільних зусиль 4 та 11 грудня були наяву – територія стала чистою та красивою.

“Це була велика подія, після якої залишилися гарні враження,” говорить Микола Тищенко, “Ми всі зібралися того дня, щоб допомогти нашій громаді. Тепер ми розуміємо чому місцева влада просила нас організуватися. Без сумніву, ми здатні самостійно вирішити багато навеликих проблем , та не чекати, поки хтось зробить все для нас.”

Таблиця – II: Інституційний розвиток в муніципалітетах-партнерах

№	Опис	Івано-Ф.	Рівне	Житомир	Всього
1	Організація розвитку житлового району	1	0	0	1
2	Організації житлових районів (ОЖР)	6	5	6	17
3	Члени ОЖР	2002	2005	503	4510
a	Жінки	1083	1084	313	2480
b	Чоловіки	919	921	190	2030
c	Кількість будинків	7	8	6	21
d	Кількість домогосподарств/квартир	551	560	359	1470
4	Кількість шкільних мереж	1	1	1	3
5	Кількість шкіл, що входять до їхнього складу	12	9	5	26
6	Кількість мереж НДО	0	1	1	2
7	Кількість НДО, що входять до їхнього складу	0	15	8	23
8	Кількість мереж бізнес-організацій	0	0	0	0
9	Кількість бізнесових структур, що входять до їхнього складу	0	0	0	0
10	Кількість мікрорайонів охоплених заходами програми	2	3	2	7
11	Цільові показники				
a	Кількість ЖЕКів у місті, охоплених заходами програми	9	9	18	36
b	Кількість будинків у мікрорайонах, охоплених заходами програми	70	60	65	195
v	Загальна кількість квартир у будинках, охоплених заходами програми	696	655	493	1844
г	Кількість шкіл у місті	30	30	35	95
д	Кількість НДО у місті	256	210	447	913
e	Кількість малих та середніх підприємств у місті	8000	28409	7131	44153

3.2 РОЗВИТОК ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ

Такі види діяльності як орієнтації, тренінги, навчальні поїздки, конференції, семінари організовані для певних груп людей на різну тематику створюють основу для розвитку компоненту людського ресурсу програми. Протягом 2004 було організовано 15 подій, пов'язаних із РЛР. Загалом 168 людей, з яких 66 жінок, отримали вигоди від цих подій. (Таблиця– III).

Таблиця - III: Заходи з РЛР (травень–грудень, 2004)

№	Діяльність з РЛР	Кількість подій	Кількість учасників	
			Чоловіки	Жінки
1	Тренінг			
а	Сталий розвиток	1	13	6
б	Комунікація та розв'язання конфліктів	2	25	19
в	Управління проектом	1	7	4
г	Стратегічне планування	2	3	3
д	Тренінг для персоналу проекту	1	4	4
е	Тренінг перед початком діяльності проекту для МКП	1	5	2
є	Тренінг для громадських активістів перед початком роботи	1	9	9
2	Навчальна поїздка			
а	До ПРИК, Сімферополь	1	9	6
б	До Естонії	1	10	4
3	Семінари/Конференції			
а	Конференція МВП*	3	10	7
б	Орієнтація для мерів перед початком діяльності проекту	1	7	2
	Всього	15	102	66

* Одні і ті ж самі учасники позначаються тільки раз.

3.2.1 Тренінг

а) *Тренінг на тему: "Сталий розвиток"*. Такий тренінг був організований 4 серпня 2004 р. для 19 учасників, які представляли різні відділи міських адміністрацій, НДО, ЖКВ/ЖЕКи, бізнесові структури та місцеві засоби масової інформації Житомирського муніципалітету. Метою тренінгу було ознайомлення учасників з концепцією сталого розвитку/МПД-XXI століття, МПСР, методом соціальної мобілізації та можливостями його впровадження на муніципальному рівні. Деякі учасники, які недовірили ставились до Програми та її ідей, поміняли свою думку (Вставка – X).

Фото -11: Штат МПСП проводить тренінг в м. Рівне

Метою тренінгу було також забезпечення необхідної підтримки для заходів проекту і зусиль МВП у сфері мобілізації громадян, НДО, шкіл та бізнесових громад з метою сприяння впровадженню у муніципалітеті принципів сталого розвитку. В тренінгу брали активну участь місцеві мас медіа, які записувало заняття та передавало їх по місцевому радіо.

.... та учасники тренінгу

б) Тренінг з питань комунікації, розв'язання конфліктів та Місцевого порядку денного на XXI століття було проведено для ініціативних груп ОЖР, ЖКВ/ЖЕКів та НДО 16 вересня в Житомирі і 24 вересня в Івано-Франківську.

Метою тренінгу було зміцнити потенціал житлових районів у впровадженні ініціатив сталого розвитку в їхній місцевості. Тренінг був присвячений наступним питанням:

- МПД-XXI століття
- Складання планів сталого розвитку
- Формування функціональних груп
- Підготування пропозицій
- Мобілізація ресурсів
- Набуття навичок у сфері комунікації й розв'язання конфліктів

Тренінг видався корисним для 21 житомирчанина і 23 людей з Івано-Франківська. Із 44 учасників тренінгу було 19 жінок. І хоча на початку тренінгу учасники були доволі пасивними, з кожним заняттям їхній інтерес до Програми зростав.

в) Тренінг з питань управління проектом: 3-4 грудня 2004 року для МКП та громадських активістів був організований тренінг з питань управління проектом. Під час тренінгу основна увага була зосереджена на кроках та способі здійснення ОЖР/ОРЖР/мережами управління проектами у сфері реалізації ініціатив сталого розвитку. На тренінгу обговорювалися ведення бухгалтерських книг та обліку, підготовка звіту про реалізацію проекту, проведення моніторингу та громадського аудиту. МКП та громадські активісти пообіцяли поділитися здобутими навичками з представниками ОЖР/ОРЖР/мереж для забезпечення їхнього вчасного та ефективного управління місцевими ініціативами.

г)) Тренінг зі стратегічного планування: 11-12 жовтня відбулося ознайомлювальне заняття для персоналу проекту зі стратегічного планування та єдиного інтегрованого підходу до розвитку. Дафіна Герчева, радник з питань розвитку потенціалу Регіонального центру ПРООН в Братиславі проводила основну частину занять.

Вставка - X: Оponentів вдалося переконати

Серед учасників тренінгу зі сталого розвитку були декілька депутатів місцевої ради, які були негативно налаштовані щодо програми і голосували проти неї. У процесі контактів з ними з'ясувалося, що їхні підозри ґрунтувалися на негативних чутках про "якийсь один проект в іншому місті". Додаткова інформація і глибока аргументація, запропоновані до уваги опонентів, виразно сприяли зміні їхніх поглядів.

В м. Рівне 14-15 жовтня був проведений тренінг на тему планування та реалізації місцевого сталого розвитку. Під час вступної промови мер міста пан Віктор Чайка наголосив на потребі якісного планування за участю громадян, урядових установ, міської влади, організацій громадянського суспільства, наукових закладів та приватного сектора.

Фото -12: Мер Віктор Чайка відкриває тренінг зі стратегічного планування

Фото -13: Пані Герчева проводить тренінг зі стратегічного планування та ...

Проводила тренінг пані Дафіна Герчева. Загалом 28 людей брало участь в тренінгу. Серед них урядовці, представники міської влади, НДО, бізнесових структур, наукових закладів, ОЖР та громадські активісти.

Дводенний тренінг був підготовчим етапом до наступної події, що завершиться розробкою стратегічного плану для муніципалітету. На початку 2005 року планується провести місцеве стратегічне планування зі сталого розвитку. З готовими стратегічними планами муніципалітети зможуть добитися більшого залучення до процесу місцевого розвитку громадян, НДО, приватного сектора, наукових установ та інших урядових установ.

... учасники тренінгу

3.2.2 Навчальні поїздки

З метою отримання зацікавленими сторонами досвіду у сфері сталого розвитку, протягом року організувались навчальні поїздки, а саме:

а) Навчальна поїздка до ПРИК, Крим: для МКП, громадських активістів та персоналу проекту була організована поїздка до ПРООН/ПРИК в Сімферополі 2-3 жовтня 2004 року. Її метою було перейняти досвід у ПРООН/Програми розвитку та інтеграції Криму у сфері управління та реалізації вибірково-територіального підходу, що допоможе командам МПСР та МВП зміцнити потенціал та навчитися реалізовувати програмні заходи з більшою ефективністю.

Фото 14: Голова громадської організації розповідає учасникам про реалізований спільними зусиллями проект покращення якості питної води

Фото 15: Голова районної ради та заступник голови державної адміністрації Красногвардійського району надають базову інформацію учасникам

Керівники ПРІК ознайомили команду з діяльністю проекту та дали можливість поспілкуватися з головними зацікавленими сторонами програми, а саме, з громадою; місцевою владою, представленою сільськими радами та районною адміністрацією; бізнесовими структурами; шкільними мережами та громадськими активістами. Під час візитів до місць реалізації програми члени команди змогли побачити, яким чином державно-приватна участь сприяла вирішенню місцевих проблем соціального, економічного та екологічного плану. Спільними зусиллями люди здатні розробити плани сталого розвитку та реалізувати найважливіші з них. Міська влада високо цінує такий підхід та намагається освоїти вищезгаданий процес. Команда повернулася збагаченою досвідом, який можна використати під час реалізації МПСР.

Фото-16: Працівник Бізнес центру надає учасникам базову інформацію

Фото 17: Член батьківського комітету пояснює механізм підтримки мережі шкіл

б) Навчальна поїздка до Естонії: за підтримки Регіонального центру ПРООН в Братиславі 8-15 листопада відбулася семиденна поїздка до Таллінна, Естонія, де був проведений тренінг з планування місцевого сталого розвитку.

Фото 18: Представник Естонського муніципалітету ділиться знаннями зі сталого розвитку

Даний тренінг був розрахований на цільові міністерства та партнерів МПСР на місцевому рівні, куди входять основні муніципальні посадові особи, представники НДО, наукових закладів та ОЖР. 14 посадових осіб з вище згаданих установ взяли участь в цій поїздці, серед яких двоє – з МПСР (Додаток – 5). Навчання було організоване сумісно з естонськими тренерами МСР, які провели тренінги в Естонії. До кінця тренінгу учасники краще зрозуміли принципи та політику сталого розвитку, стратегію планування стратегії сталого розвитку та його реалізацію на місцевому рівні. Учасники також набули естонського досвіду в плануванні місцевого сталого розвитку шляхом залучення державного та приватного секторів та мали можливість побачити його реалізацію на практиці. (Вставка - XI).

3.2.3 Семінари/конференції

Конференція МВП

В процесі реалізації проекту важливою необхідністю були регулярні зібрання команд муніципальних відділів підтримки та МПСР, оскільки вони:

- Сприяли обміну досвідом та можливості навчитися один у одного
- Надавали можливість прояснити незрозумілі питання, які виникали в процесі роботи
- Виступали місцем, де розвивались інноваційні ідеї
- Допомогали вирішити проблеми, які виникали на всіх рівнях в ході реалізації програми
- Зміцнювали дух команди та партнерство і допомагали спільними діями добитися реальних результатів

Фото 19- Триває конференція МВП

Відповідно була започаткована система щомісячних конференцій МВП за участю МКП та громадських активістів усіх трьох муніципалітетів та персоналу проекту. Перша зустріч відбулася в м. Рівне 11 серпня. Подальші конференції проводилися в Києві 20 вересня і 3-4 грудня. Конференції виявилися результативними у плані прийняття різних важливих рішень та проведення дискусій. (Вставка- XII).

Вставка - XI: Методологія та результати стажування в Естонії

З метою отримання максимальної вигоди від навчальної поїздки та тренінгу, організатори застосували всебічний підхід, об'єднавши мету, методологію та очікувані результати.

Фото 20

Кожен день тренінгу був присвячений окремій темі згідно циклу сталого стратегічного планування. Протягом першої половини дня проводилися лекції та семінари, а в другій частині дня учасники відвідували місця та установи, що мали відношення до лекцій та теми дня. Однак, завдяки гнучкому підходу, лекції могли проходити і на місцях реалізації проекту. (Додаток – 6).

Фото 21

Кожен день розпочинався з короткого ознайомлення із розкладом дня та закінчувався висновками та відгуками учасників. Кожний учасник повинен був підготувати протокол та звіт про здобутий досвід. Під час останнього заняття учасники обговорювали знання, навички та досвід, отримані під час навчання, а також звітували, як вони збираються використати ці знання для планування місцевої сталої стратегії, повернувшись в Україну.

Результати тренінгу

- Українські учасники почерпнули достатньо теоретичних знань щодо локалізації сталого розвитку за допомогою методології стратегічного планування
- Ці теоретичні знання були підкріплені успішними практичними прикладами в міських та сільських муніципалітетах Естонії
- Учасники навчилися залучати державні та приватні сектори до розроблення стратегії сталого розвитку та вирішувати місцеві проблеми методом сталості
- Учасники зрозуміли важливість планування місцевого сталого розвитку з метою отримання коштів від національних та міжнародних донорів та почали впевненіше усвідомлювати власне значення у виконанні пріоритетів МПД ХХІ
- Посилилась взаємодія між самими українськими учасниками тренінгу та налагодились зв'язки з естонськими партнерами для майбутньої співпраці у сферах планування розвитку туризму та економіки.

Фото 22

Наступна діяльність

Беручи до уваги пропозиції учасників, ПРООН / МПСР може здійснити наступні кроки:

Фото 23

- Підготувати українською мовою відповідні матеріали з місцевого сталого розвитку, використовуючи досвід Естонії та розповсюдити їх між учасниками та муніципалітетами-партнерами,
- Організувати конференцію з питань планування місцевого сталого розвитку разом з Міністерством захисту навколишнього середовища, асоціацією місцевих та регіональних влад та пілотними муніципалітетами, і
- Надавати підтримку муніципалітетам у підготовці їхнього власного плану МСР

Фото 24

Фото: 20 – Внутрішній брифінг по плануванню; 21 – під час відвідування місць реалізації проекту; 22 – підготовка планування в українському контексті; 23 – підготовка презентацій; 24 – представлення презентації учасником

Вставка - XII: Основні питання обговорення на конференціях МВП протягом 2004

- Уточнення різних питань, пов'язаних зі стратегією та способом дії Програми
- Визначення процесу підготовки грантових заявок, їх оцінки та схвалення
- Виділення пілотними муніципалітетами бюджету на 2005, у вигляді одночасних субсидій, для МВП та місцевих ініціатив
- Започаткування кожним МВП місячного бюлетеня для ознайомлення місцевих зацікавлених сторін державного та приватного секторів з діяльністю МВП та ПРООН в муніципалітеті
- Відкриття кожним МВП інформаційного центру в їхніх офісах
- Підготовка кожним МВП місячного робочого плану та місячного звіту про реалізацію проекту та обмін ними з МПСР та іншим муніципалітетом
- Огляд діяльності МВП
- Реєстрація ОЖР /ОРЖР/мережі як державної організації
- Створення національної мережі пілотних муніципалітетів
- Відкриття рахунку на ім'я бенефіціара ОЖР /ОРЖР/мережі
- Узгодження стандартів моніторингу та звітування
- Планування спільної діяльності на місцевому рівні

3.3 КРОКИ У НАПРЯМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Надання повноважень громадянам передбачає їхню участь у процесі прийняття рішень. Окрім тренінгів, на яких ОЖР/ОРЖР/мережі вивчають, як дотримуватися основ ефективного управління при керуванні відповідними інституціями, Програма надає їм можливість самостійно пройти через процес планування та реалізації ініціатив сталого розвитку на засадах партисипативності (спільності). Ця можливість надається на конкурентній основі та фінансується ПРООН, муніципалітетом та бенефіціарами.

3.3.1 Партисипативне (спільне) планування

ОЖР/ОРЖР/мережі в муніципалітетах-партнерах протягом 2004 року пройшли перший етап партисипативного планування. Аналіз пріоритетів показує, що більшість планів зосереджувалися на перших необхідностях, таких як покращення опалювальної та дренажної систем, якості питної води, і т.д. (Вставка- XIII).

Вставка - XIII: Пріоритети житлових районів в Житомирі

МВП Житомирського муніципалітету заохочував мешканців будинків, які брали участь у програмі, визначити свої потреби. В усі квартири будинків Були доставлені відповідні бланки. Відгукнулося біля 40% мешканців. Після проведення аналізу стало зрозуміло, що половину мешканців турбують проблеми першої необхідності (гаряча вода та опалювальна система), а потім проблема знищення відходів.

№	Адреса будинку	Разом сімей	Виявлені потреби						
			Гаряча вода	Опалення	Знищення відходів	Освітлення сходових кліток	Ремонт даху	Спортивний майданчик	Інше*
1	Вул. Бородія , 60	83	9	9	8	3	-	1	3
2	Вул. Бородія., 62	84	14	13	10	5	3	3	2
3	Вул. Бородія , 64	82	19	14	6	2	2	1	4
4	Вул Київська., 102	78	18	18	19	-	4	2	-
5	Вул Київська., 104	84	28	30	5	7	1	3	-
6	Вул Київська,106	82	19	19	15	17	12	-	22
	Разом	493	107	103	63	34	22	10	31
	% потреб		28.9	27.8	17.0	9.2	5.9	2.7	8.4

* Ремонт входних дверей, ліфта, вентиляції, плит, і.т.п.

3.3.2 Реалізація планів

Для реалізації своїх планів ОЖР/ОРЖР/мережі сформували функціональні групи (ФГ). Представники ФГ отримали підготовку у написанні грантових заявок та проектів. ФГ підготували проекти та заявки після належного обговорення їх з членами ОЖР/ОРЖР/мереж, які пообіцяли виконати проект та підтримувати наслідки після його закінчення. За необхідності, вони могли звернутися за допомогою до громадських активістів та державних/приватних органів.

ОЖР/ОРЖР/мережі подали свої заявки до МВП на отримання коштів. МВП проглянув та відібрав ті заявки, які можна було профінансувати. Команда проекту оцінила відібрані заявки та керівництво ПРООН ухвалило фінансування тих проектів, реалізація яких була доцільною з точки зору управління та сталого розвитку.

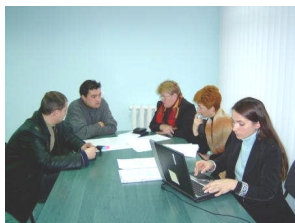

Фото 26: Голови батьківських комітетів, мереж шкіл, фінансових підрозділів, департаментів освіти м. Рівне та команда проекту обговорюють МПУ

Загалом 11 проектів були затверджені та профінансовані протягом 2004 року (Таблиця – IV). З них 9 пов'язані з опалювальною системою, один з дренажною та ще один з покращанням громадського здоров'я. Загальна вартість профінансованих проектів становила 1.1 мільон гривень (218,000 \$ США), яка була реалізована шляхом державно-приватного партнерства. Частка ПРООН та муніципалітетів становила 42.1% на кожного, частка бенефіціарів - 10.2% і 5.7% - була мобілізована від депутатів міських рад та приватного сектора.

З бенефіціарами ОЖР/ОРЖР/мереж була підписана Угода про реалізацію проекту. Міська влада, ФГ, МКР та відповідні представники уряду були присутні під час підписання угоди. Дана угода зобов'язала партнерів реалізувати проект та підтримувати результати після його завершення. Кошти були переказані з дотриманням прозорості до організацій-бенефіціарів. «Комітет контролю якості», створений на рівні МВП для забезпечення якості та кількості роботи, слідкував за

Фото 25: Заступник мера Житомира звертається до ФГ з приводу підписання МПУ для реалізації проекту

Фото 27: Голова ОЖР «Добробут» (Житомир) підписує МПУ

процесом роботи та переказом траншів. До складу комітету входили МКП, технічні спеціалісти з державного/приватного сектора, що мають відношення до проекту, представники відділу, які брали участь у співфінансуванні, представники ОЖР/ОРЖР/мереж та працівники МПСР, що відповідають за виконання проекту.

Після завершення виконання проектів 1339 сімей та чотири школи пілотних муніципалітетів отримають вигоду, з них 1311 чоловіків, 1574 жінок та 4749 дітей.

З 11 заявок, профінансованих в рамках діяльності Програми, чотири уже були реалізовані в 2004 році та їхні швидкі наслідки уже наяву (Вставка - XIV). Решта проектів перебувають у процесі реалізації, але й їхні початкові результати теж уже відчутні (Вставка – XIV і XVI). Початок реалізації проекту був дещо затриманий через новизну процесу. Серед факторів, які заповільнили процес були: невчасне перерахування коштів з муніципалітету до ПРООН, невідповідна сума переказу (у випадку Івано-Франківська), нерозуміння зацікавлених сторін та інших людей, що бенефіціари (люди) повинні також вносити свою грошову частку згідно з їхніми зобов'язаннями, відкриття банківського рахунку, розробка форматів заявки. Багато з даних проблем вдалося вирішити та є надія, що в 2005 році подібних затримок не буде.

Таблиця – IV: Ініціативи місцевих партнерів у напрямі місцевого сталого розвитку

№	ОЖР/мережа	Мета	Загальна вартість (грн. '000)	Частина коштів надана					Бенефіціари			
				ПРООН	Муніципалітетом	ОЖР/мережею	Приватним сектором	Іншими громадськими секторами	Сім'ї	Чоловіки	Жінки	Діти
A	Житомир											
1	Комфорт	Опалювальна система	124.2	56.6	56.6	11.0			83	88	105	26
2	Громада	Тепло та гаряча вода	64.7	28.0	28.0	4.7		4.0	78	54	76	20
3	Добробут-62	Опалювальна система	123.5	56.8	56.8	9.9			82	107	137	39
4	Добробут-104	Опалювальна система	76.9	32.7	32.7	8.9		2.6	84	79	85	70
5	Власний дім	Опалювальна система	62.6	25.5	25.5	8.3		3.3	82	93	98	33
6	Наша оселя	Опалювальна система	114.7	53.4	53.4	7.9			84	84	93	23
	Всього		566.6	253.0	253.0	50.7	0.0	9.9	493	505	594	211
B	Рівне											
1	Житловик-22	Опалювальна система	52.4	21.9	21.9	8.6			88	130	160	45
2	Мережа шкіл	Опалювальна система	224.2	84.9	84.9	15.5	38.9		4 schools	80	135	3885
3	Бальзамін	Дренажна системп	128.0	54.0	54.0	20.0			160	250	290	460
	Всього		404.6	160.8	160.8	44.1	38.9	0	248	460	585	4390
B	Івано-Франківськ											
1	ОРЖР, ЖЕК # 3	Громадське здоров'я	130.7	50.0	50.0	14.3		16.4	438	237	279	105
2	Хоробрий	Опалювальна система	58.5	24.8	24.8	8.9			160	109	116	43
	Всього		189.2	74.8	74.8	23.2	0	16.4	598	346	395	148
	Разом		1160.4	488.6	488.6	118	38.9	26.3	1339	1311	1574	4749
	Проценти		100.0	42.1	42.1	10.2	3.4	2.3				

Вставка - XIV: Рівненський муніципалітет покращує умови для навчання та охорони здоров'я

Протягом третього кварталу 2004 року школи – члени мережі шкіл Рівненського муніципалітету подали свої плани соціального розвитку. З багатьох заявок МВП вибрав чотири, пов'язані з покращенням опалювальної системи. Вони були пріоритетними, оскільки наближалась зима. Студенти та вчителі в цих школах довго років терпіли незручності, пов'язані з поганим опаленням класів, бібліотек та спортзалів.

Після затвердження проекту в кінці листопада вийшов перший транш ресурсів. Це був період найбільшої активності президентських виборів. Людсьми опанував дух виборів. Школи страйкували. В цей момент телефонний дзвінок мера міста пана Віктора Чайки подіяв як чари. Батьки займалися ремонтними роботами безперервно і приватна фірма (завданням якої було поміняти вікна для регулювання опалювальної системи) також приєдналася до батьків, вчителів та учнів, не чекаючи на оплату. Проект був завершений протягом 12 днів.

'Загальна необхідність', 'довіра' та 'впевненість' в колі зацікавлених сторін привели до успіху. Тепер більше 3800 дітей можуть зосередитися на навчанні в теплому приміщенні. Вони можуть плавати та займатися іншою ігровою діяльністю навіть коли на вулиці мете сніг. Більше того, протягом трьох тижнів (5 – 28 грудня) після закінчення проектів не було ні одного випадку масового захворювання серед студентів. На дану пору року такий результат був абсолютно несподіваним.

«Кожної зими здоров'я студентів та якість їхнього навчання сильно погіршувалося через погане опалення в цих школах», розкажує голова мережі шкіл пані Галина Пучко, «вчителі, батьки та міська влада нарешті позбулася цієї головної болю».

Фото 28**Фото 29****Фото 30**

Фото 28 – 30: Після завершення проектів мережі шкіл в Рівному, учні чотирьох шкіл можуть навчатися та займатися позакласовою діяльністю, такою як плавання, гімнастичні вправи навіть коли надворі йде сніг.

Вставка - XV: Розширення масштабу одного проекту

Побудова спортивного майданчика була найважливішою необхідністю для мешканців трьох будинків (18, 18-А, 167-5), що на вулицях Дорошенка та Мазепи Івано-Франківського муніципалітету. 438 сім'ї, в яких 105 дітей, живуть в цих будинках. Крім того, поблизу розташований студентський гуртожиток, в якому проживають 480 студентів спортивного коледжу. В цій частині міста зовсім не було спортивних споруджень. Будинкові комітети цих трьох будинків організувалися у функціональні групи 6 вересня 2004 року для вирішення цих та інших подібних проблем житлового району.

З допомогою початкового капіталу, наданого ПРООН та муніципалітетами, мешканці цих будинків виконують проект покращення громадського здоров'я, який реалізовується шляхом створення спортивного майданчика. За необхідності можна організувати гру у футбол, волейбол, баскетбол, гандбол, хокей та фігурне катання (протягом зими). З цією метою, члени ОЖР запланували сформувати 'спортивні групи'. За приблизними підрахунками біля 60 дітей захочуть брати участь в цих групах. Щонайменше будуть створені 3 робочі місця для тренерів.

Фото 31: Створення спортивного майданчика в Івано-Франківську триває

Круглорічно діти, студенти та старші люди зможуть займатися спортом на цьому майданчику, що, на думку батьків, призведе до зменшення рівня вживання алкоголю та наркотиків. Старші громадяни можуть здійснювати на майданчику регулярні прогулянки.

Члени ОЖР вважають, що великий спортивний центр може виникнути на цьому місці завдяки успіхові проекту.

Вставка - XVI: Цього року зима менш сувора

Для мешканців шести будинків (62, 63, 64 на вул. Бородія і 102, 104, 106 на вул. Київській) Житомирського муніципалітету ця зима є менш суворою і їхні десятилітні страждання майже підходять до кінця.

Жителі не йшли скаржитись міській владі, як кожного року, та просити її налагодити опалювальну систему в будинках. Цього разу в їхніх будинках з'явився муніципальний відділ підтримки, який запропонував мешканцям організуватися та спробувати самим вирішити свої проблеми. Багато людей категорично відмовилися прийняти таку пропозицію, оскільки, на їхню думку, надавати послуги – це обов'язок муніципалітету чи уряду.

Однак, серед мешканців також були декілька активних людей, таких як Микола Андрійович Тищенко, хто вирішив випробувати дану ідею на практиці. Вони спонукали інших однодумців у своїх будинках до створення організації. Звичайно, що опалювальна система була визначена членами організації першочерговою проблемою. МВП надав їм підтримку та початковий капітал був направлений на реалізацію цього проекту.

Фото 33: Нові двері під'їзду

Будучи партнерами по розвитку, члени теж повинні були зробити невеликий внесок зі своїх ресурсів на виконання проекту, а також забезпечити технічну підтримку системи в майбутньому, не надіючись при цьому на інших. З певними труднощами, вони зуміли консолідувати кошти та замінити вхідні двері, поприбирати та відремонтувати підвал (Фотографії 32, 33, 34). Кошти від Програми надійшли з часом.

І хоча реалізація проекту все ще триває, мешканці вже відчували, що зима не сильно дошкуляє їм завдяки відремонтованим дверям та підвалу. Через кілька місяців, коли закінчиться виконання проекту, 1310 мешканців, серед яких 594 жінки та 211 дітей будуть проживати в нормальних температурних умовах навіть під час зими, коли мороз сягає 20 градусів нижче нуля.

Фото 32: Очищений підвал

Фото 34: Нові ворота до підвалу

3.4 РЕГІОНАЛЬНА ПІДТРИМКА

Протягом 2004 року Програма підтримувала тісний контакт із Регіональним центром ПРООН в Братиславі. Також велика допомога надавалася регіональними проектами. Головна підтримка надходила у наступних сферах:

3.4.1 Регіональний семінар

17-19 червня в Братиславі був організований регіональний семінар на тему 'Місцевий розвиток та Цілі Розвитку Тисячоліття' з обговоренням питань децентралізації, місцевого управління та міського/сільського розвитку. ПРООН в Україні представляла Старший менеджер програми, Юлія Бурмістенко та міжнародний менеджер МПСР, Джейсінгх Сах. Україна була визнана передовою країною у сфері розвитку, управління, громадської мобілізації та державно-приватного партнерства. Семінар дав можливість представити МПСР старшим керівникам Братиславського офісу та обговорити можливе посилення зв'язків.

3.4.2 Проект МСР

До МПСР надходила допомога від Братиславського Регіонального центру через проект МСР у плані локалізації принципів сталого розвитку. Кошти в сумі 21,700 \$ були надані для проведення тренінгів на місцевому рівні, на навчальну поїздку до Естонії (деталі в розділі 3.2.2 б), на публікацію посібника, методичну та дорадчу підтримку у сфері сталого розвитку.

Підтримка МСР виявилася дуже корисною та ефективною у створенні концепції, процесу та визначенні напрямку МПСР.

3.4.3 Проект «Розбудова потенціалу 2015»

З метою започаткування програми сталого розвитку в Україні повною мірою, МПСР підтримувала зв'язок з проектом «Розбудова потенціалу 2015» та регіональною програмою.

Проект «Розбудова потенціалу 2015» надав ресурсну допомогу в сумі \$25,000. Ці ресурси, а також фінансова підтримка центрального офісу ПРООН та інших партнерів слугували початковим капіталом для підтримки діяльності проекту.

Ресурсна допомога проекту «Розбудова потенціалу 2015» була направлена на формулювання місцевої стратегії сталого розвитку у вибраних муніципалітетах, побудову партнерства та потенціалу пілотних муніципалітетів, під час впровадження методології МПД ХХІ століття, підготовки навчального матеріалу, ознайомлення громадськості з МПД ХХІ, надання підтримки муніципалітетам-партнерам у підготовці стратегічного плану.

Вставка - XVII: Уроки, здобуті під час реалізації проекту «Розбудова потенціалу 2015»

Під час реалізації проекту «Розбудова потенціалу 2015» були почерпнуті наступні уроки:

- Місцеві партнери по реалізації проекту визнали та оцінили важливість цілісного підходу до місцевого розвитку;
- Встановлення та підтримка співробітництва з партнерами як на місцевому, так і національному рівнях є дуже важливими для процесу;
- Місцеві муніципальні партнери здатні оволодіти процесом сталого розвитку;
- Протягом кількох років буде необхідна постійна підтримка для зміцнення потенціалу команди на місцевому та національному рівні для того, щоб вони могли повністю втілити в життя ідеї МПД ХХІ століття/ВССР/ЦРТ;
- Загальна громадськість мало знає про ЦРТ/МПД ХХІ/ВССР. Тому потрібно докласти великих зусиль, багато часу та засобів на інформування громадськості

МПСР також отримала консультативну підтримку від Братиславського Регіонального центру ПРООН 12-19 жовтня 2004 року під час візиту Дафіни Герчевої, радника з питань розвитку потенціалу. За цей час пані Герчева провела тренінг для команди проекту та муніципалітетів-партнерів (деталі в розділі 3.2.1 д) зі стратегічного планування та підготувала звітний документ, базуючись на досвіді та спілкуванні з зацікавленими сторонами на центральному та місцевому рівнях. У звіті подаються рекомендації щодо консолідації діяльності МПСР та визначення кола питань, на які потрібно зосередити увагу.

3.5 РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗКІВ

Протягом року робилися зусилля розвинути зв'язки Програми з іншими схожими організаціями для спільної діяльності. Нижче наведені результати такої діяльності:

3.5.1 Внутрішня співпраця

МПСР є невід'ємною частиною діяльності всього ПРООН, тому природно, що особлива увага приділялася розвитку зв'язків в рамках ПРООН. Наступна дорадча підтримка, включаючи фахівців, була надана різним організаціям протягом 2004:

- а) Консультантом МПСР надавалася дорадча підтримка Рівненському та Житомирському МВП;
- б) Бізнес центру ПРООН надавалася дорадча підтримка у вигляді:

- Для покращення ефективності роботи бізнес центру був підготовлений концептуальний документ;
- Для спрощення договірних зобов'язань між ПРООН та громадськими організаціями був підготовлений документ з викладом фактичної сторони питання .

в) Дорадча допомога надавалася Програмі урядування для зміцнення потенціалу людських ресурсів. Необхідні навчальні матеріали та концептуальний документ були підготовлені для проекту та протягом тренінгу з мобілізації громадськості, організованого Програмою урядування в жовтні і листопаді 2004.

3.5.2 Зустріч з Асоціацією міст

15 червня відбулася перша зустріч між Асоціацією міст України (АМУ) та менеджером проекту ПРООН/МПСР. Протягом цієї зустрічі, обидві сторони ознайомилися з функціями іншої сторони та знайшли спільні сфери можливої співпраці. Крім цього, 10 грудня 2004 проводилися зустріч за участю представників Асоціації місцевих та регіональних влад України (АМРВУ), ПРООН та МПСР. Крім висвітлення своєї діяльності, сторони розглянули можливості спільної діяльності в майбутньому.

3.5.3 Зв'язок з ЕЗКО

Було проведено обговорення з відповідальними особами Енергозберігаючої компанії у Рівному, присвячене питанням налагодження співпраці з Рівненським МВП.

В результаті, ЕЗКО та МВП співпрацювали над ініціативами сталого розвитку, започаткованих ОЖР муніципалітету.

3.6 МОБІЛІЗАЦІЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ

Для підтримки діяльності Програми, з різних джерел мобілізувались ресурси протягом 2004. Головними донорами були ПРООН та муніципалітети-партнери. В цілому біля 0.5 мільйона \$ США були в розпорядженні проекту. Фактично в наявності було біля \$ 460,000 з яких \$ 425,500 були використані на різноманітну діяльність згідно з робочим планом (Таблиця-V).

Таблиця – V: Мобілізація та використання ресурсів протягом 2004

№	Назва донора	Ресурси (приблизно в США '000)		
		Надано	Фактично в наявності	Використано
1	ПРООН (ресурс TRAC)	157.7	157.7	157.7
2	ПРООН (Співфінансування країни)	151.4	151.4	151.4
3	Івано-Франківський муніципалітет	50.6	9.4	8.2
4	Рівненський муніципалітет	50.0	49.7	30.1
5	Житомирський муніципалітет	50.0	50.3	47.4
6	Проект «Розбудова потенціалу 2015» (регіональний)	25.0	20.7	15.6
7	Проект МСР (регіональний)	50.0	21.7	15.1
	Разом	534.7	460.8	425.5

Прикладались зусилля на мобілізацію ресурсів для Програми на 2005 рік. З цією метою грантові заявки були підготовлені та подані на розгляд потенційним донорам. В той же час три муніципалітети-партнери надали 3.7 мільйони гривень (приблизно \$ 693,000) як свою частку в діяльності Програми 2005 року в таких сумах:

- Івано-Франківськ –1.5 мільйони грн. (\$ 280,000)
- Рівне - 1.2 мільйони грн. (\$ 225,000)
- Житомир - 1.0 мільйони грн. (\$ 188,000)

3.7 ІНША ДІЯЛЬНІСТЬ

Протягом року проводилася широка діяльність по зміцненню потенціалу Програми для покращення її ефективності та ознайомлення з нею зацікавлених сторін на місцевому національному та регіональному рівнях. Нижче наводиться перелік заходів, які проводилися в цьому напрямі.

3.7.1 Центр з розвитку людських ресурсів (РЛР)

Матеріально-технічне забезпечення

Для підвищення ефективності МПСР прийнято рішення створити в приміщенні МПСР Центр РЛР. Для цього створено документаційний центр та придбане обладнання, необхідне для РЛР. Обладнання встановили, перевірили і з вересня регулярно використовували для різних навчальних та інформаційних потреб як в Києві, так і в муніципалітетах-партнерах.

Веб сторінка

Протягом третьої чверті 2004 року була створена веб-сторінка МПСР (<http://msdp.undp.org.ua>). Веб-сайт почав функціонувати у вересні. На ньому можна знайти першоджерельну інформацію про сталий розвиток, ПРООН та МПСР. Кожний муніципалітет-партнер має свою окрему сторінку на веб-сайті. Після вирішення в муніципалітетах всіх технічних питань стосовно доступу до Інтернету, міста-партнери зможуть вносити власну інформацію та будь-коли обновлювати її.

3.7.2 Інформація та засоби масової інформації

Особлива увага приділялась інформації як фактору розвитку програми та поширення її результатів. Для початку, найважливішим було поширення інформації про Програму на місцевому рівні. Очевидно, що проведення широкомасштабних інформаційних кампаній про Програму на національному рівні буде ефективним після досягнення конкретних результатів в регіонах.

Всі муніципалітети-партнери використовували місцеві засоби масової інформації (радіо, газети, ТВ) для здійснення публічних оголошень про Програму (Таблиця - VI). Загалом протягом всього періоду було реалізовано 23 медіа-заходи, в яких висвічувалася як загальна інформація про МПСР, так і інформація про реалізацію заходів програми.

**Таблиця – VI : Кількість медіа-заходів у муніципалітетах
(травень-грудень 2004 р.)**

№	Вид медіа	Житомир	Рівне	Івано-Ф.	Всього
1	Преса	3	1	3	7
2	Радіо	2	0	4	6
3	ТВ	3	2	5	10
	Всього	8	3	12	23

3.7.3 Наукові праці та публікації

З метою окреслення сфери діяльності Програми, підняття рівня поінформованості громадськості зі сталим розвитком та підтримки стратегічного планування протягом 2004 року в контексті наукових праць та публікацій проводилась наступна діяльність:

- а) **Досліджування з оцінювання програми ГППДМ:** протягом червня 2004 року було проведено дослідження з оцінювання програми ГППДМ, яка реалізується Проектом управління довкіллям міста (УДМ), попередником МПСР. Результатом дослідження були цінні уроки, які використовувались для формування бачення, стратегії та способу дій МПСР. Висновки з цього документу подано в Додатку - 7.
- б) **Йоганнесбурзький план дій:** Йоганнесбурзький план дій (2002) був перекладений на українську мову та опублікований для широкого розповсюдження. Це видання підніме рівень поінформованості українського населення з основами сталого розвитку та важливістю розвитку державно-приватного партнерства для реалізації даних принципів.
- в) **Посібник з МСР:** Англійською та українською мовами був підготовлений посібник з локалізації сталого розвитку (МСР). Версія українською мовою була опублікована як навчальний матеріал та для розповсюдження. Даний посібник базується на Звіті, підготовленому за регіональної підтримки Братиславського проекту ПРООН. Дане видання посприє діяльності МПСР в муніципалітетах-партнерах, особливо під час підготовки стратегічного плану.
- г) **Періодичне видання:** Періодичне видання на тему 'Напрями й потреби політики сталого й екологічно збалансованого розвитку в Україні' був розроблений протягом року та опублікований українською та англійською мовами для широкого розповсюдження. Це видання підніме рівень поінформованості з даним предметом в містах реалізації Програми та в країні в цілому.
- д) **Регулярні звіти про діяльність МПСР:** Два квартальних звіти були підготовлені (англійською та українською мовами) про діяльність МПСР протягом квітня – червня 2004 та липня – вересня 2004. Звіти були розповсюджені серед зацікавлених сторін.
- е) **Програмний документ:** Для МПСР був підготовлений повний програмний документ, в якому відображається головний етап Програми з оглядом на трьохрічний період виконання.

3.7.4 Огляд Програми

Менеджмент ПРООН регулярно переглядав діяльність Програми для того, щоб переконатися в її правильному функціонуванні. Було організовано два головних оглядових семінари, на яких зацікавлені сторони поділилися своїми поглядами щодо проекту та проглянули досвід, здобутий протягом всього року:

Семінар, присвячений огляду минулої діяльності

21-22 грудня в Івано-Франківську відбулася підсумкова зустріч МПСР та МВП. В ній брали участь МКП та громадські активісти з трьох пілотних муніципалітетів та персонал МПСР з м. Київ. Протягом семінару учасники оцінили діяльність, проведену в 2004 році, пригадали вивчені уроки та розглянули перспективи на майбутнє. Деякі з висновків наводяться нижче:

- Програму високо оцінили міська влада та місцеві партнери всіх муніципалітетів;
- Необхідно продовжувати процес зміцнення потенціалу місцевих інституцій;
- Програма повинна розширити свою діяльність на інші ЖЕКи в муніципалітетах та ближніх селах;
- Початковий капітал повинен надаватись ОЖР /ОРЖР/мережам тільки тоді, коли вони отримали статус громадської організації;
- Необхідно провести вивчення питань оподаткування та легалізації, пов'язаних з місцевими органами, такими як ОЖР/ОРЖР/мережами;
- Необхідно підготувати стратегічні плани для муніципалітетів;
- Підхід МПСР необхідно ввести в практику муніципалітетами-партнерами шляхом створення відповідних умов;
- Для економічного розвитку в муніципалітетах необхідно впроваджувати інформаційні технології.

Фото 35: Семінар триває

Річний огляд

16 грудня 2004 року пройшов підсумковий огляд року. Заступник Постійного Представника ПРООН в Україні пан Манодж Баснет головував на цій зустрічі. Також були присутні Старший менеджер Програми пан Сергій Волков та персонал проекту. Огляд проходив у відкритій атмосфері, де кожен учасник міг поділитися своїми поглядами на досягнення та проблеми, з якими він стикнувся під час реалізації Програми та обговорити перспективи на майбутнє. Реалізація Програми протягом восьми місяців показала наступне:

Фото 36: Підсумковий огляд року

- Ідеї та процес МПСР були успішно впроваджені в пілотних муніципалітетах;
- Успішно пройшла мобілізація ресурсів з муніципалітетів-партнерів для реалізації ініціатив сталого розвитку;
- Майбутнє розширення програми повинне базуватися на регіональному балансі в Україні;
- Необхідне подальше зміцнення потенціалу команди проекту на центральному та муніципальному рівнях;
- На муніципальному та національному рівнях повинна впроваджуватися робота в мережі;
- Акцент повинен робитися на мобілізації ресурсів з національних/міжнародних донорів.

Даючи заключні коментарі, пан Баснет зауважив, що протягом підготовчого етапу ПРООН випробувало технології та ідеї в пілотних муніципалітетах. Якщо це випробування було успішним, то необхідно забезпечити його подальше впровадження. Він вказав на потребу маркетингу Програми та запропонував практикувати незалежне накопичення досвіду, проводити його критичний аналіз та ефективно використовувати вивчені уроки протягом наступного етапу Програми.

Розділ 4**УРОКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ****4.1 ОЦІНКА ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН**

Думки, виражені зацікавленими сторонами з того чи іншого приводу, є дуже корисними при оцінюванні Програми, огляді минулих заходів та для удосконалення майбутньої діяльності. Деякі думки учасників Програми подаються нижче:

“Діяльність Програми направлена не тільки на покращення здоров’я дітей, відвідування ними уроків чи зміну ставлення батьків до муніципальних ініціатив, а також на сприяння виникненню бажання шкіл, НДО, бізнесових структур та громадян вступати в партнерство з муніципалітетом в рамках МПСР. Міська влада тепер вважає громадську мобілізацію важливим знаряддям покращення умов життя кожного громадянина міста Рівне та докладе максимум зусиль для залучення більшої кількості громадян до процесу прийняття рішень та реалізації програми в майбутньому. Дякуємо МПСР за підтримку в розвитку державно-приватного партнерства. Програма посилила взаємну повагу та довіру між громадянами та муніципалітетом”.

*Віктор Чайка;
Міський голова м. Рівне*

“Програма допомогла муніципалітету добитися довіри людей та їхнього розуміння власної спроможності покращити рівень свого життя. Спосіб мислення людей змінився. Тепер вони більш активні та впевнені у власній силі. Це єдиний міжнародний проект в муніципалітеті, який допоміг владі мобілізувати людський потенціал та залучити людей до сумісної діяльності з владою для забезпечення свого ж блага.”

*Олег Синютка
Заступник міського голови, м. Івано-Франківськ*

“Програма заохотила мешканців будинку мобілізувати свої можливості та змінити вхідні та балконні двері, а також встановити захисні решітки в підвалах. Будинок став теплішим, люди почувають себе краще та більше не хворіють. Більше того, знову настав соціальний спокій. Тепер мешканці будинків готуються до більших планів розвитку.”

*Микола Тищенко
Голова будинкового комітету, м. Житомир,*

“За допомогою Програми та муніципалітету, наші школи змогли встановити нові вікна. Тепер уроки проводяться щоденно, діти можуть регулярно відвідувати спортивні заняття. Раніше уроки часто відміняли через холод, погану ізоляцію та, внаслідок, хвороби дітей. Тепер діти не хворіють, що ошчасливлює батьків, дітей та шкільний персонал.”

*Людмила Баль
Директор дитячої спортивної школи №1 в м. Рівне*

“Завдяки Програмі значно покращилася опалювальна система в школі. Діти здатні зосереджуватися на навчанні, так як їм не заважає холод. Їхній стан здоров’я поліпшився та вони перестали хворіти так часто.

*Ірина Яремчук,
Заступник директора школи, гімназія №7, м. Рівне*

“З’явився новий статус та роль депутата. Став зрозумілим розвиток перспективи спілкування із зацікавленими сторонами та іншими людьми. Він міг би використовуватися для об’єднання громадськості. Механізм фінансування через проекти є набагато легшим порівняно з традиційним підходом до реалізації ініціатив розвитку на місцевому рівні.”

*Андрій Петрович Воробйов
МКП, Житомирський муніципалітет*

“Це єдиний проект, який сильно акцентує на участі людей в процесі прийняття рішень та зосереджує свою увагу на громадських житлових районах. Це вселяє надію в людей. Люди почали вірити в те, що вони можуть бути самі собі господарями. Ось чому цей проект можна вважати унікальним.”

*Богдан Іванович Білик
МКП, м. Івано-Франківськ*

“Проект надав можливість ознайомитися з іноваційними підходами, дізнатися про прозорість та партисипативний (спільний) розвиток. Іншим корисним досвідом було спілкування з людьми. Реалізація принципів сталого розвитку потребує довіри громадян.”

*Людмила Кабакова
Громадський активіст, м. Житомир*

“Люди проявляли деякий інтерес, та спочатку не були дуже активними, оскільки вважали цей проект таким же, як інші. Та пізніше вони усвідомили, що він все-таки відрізнявся від інших проектів.”

*Олег Федоришин
Громадський активіст, м. Івано-Франківськ*

“Програма дала можливість знайти основу для спільних рішень, легкий спосіб зберегти рівність, прозорість та соціальні цінності. Це більше, ніж просто проект.”

*Сергій Кисельов
Громадський активіст, м. Рівне*

“Спочатку багато людей проявляло скептицизм, а то й агресивність. Але тепер вони не хочуть залишатися осторонь в якості спостерігачів. Вони надають перевагу активній участі. Важливу роль в такій зміні зіграло міське керівництво.”

*Тамара Закладна
Громадський активіст, м. Рівне*

4.2 НАГРОМАДЖЕННЯ ДОСВІДУ

Протягом 2004 року програма чітко сформувалася та досягла перших результатів. Отримати конкретні результати реалізації програми буде можливо в 2005р. та пізніше. Однак, в майбутньому уже можна скористатися деяким отриманим досвідом, а саме:

1. Реалізація програми довела життєвість, реалістичність та придатність для місцевих умов головного підходу, способів та механізмів, наведених у посібнику МПСР.
2. Соціальна мобілізація населення допомагає впровадженню принципів демократії та демократичного самоуправління. Вона залучає широкі маси населення до практичної

діяльності та навчає їх визначати справжні проблеми, встановити пріоритети та, що найважливіше, вирішити їх, використовуючи правильні засоби.

3. Принципи сталого розвитку все ще невідомі для широкого загалу. Місцева влада та політики мають тільки дуже віддалене поняття про сталий розвиток, так як національна стратегія сталого розвитку ще не була засвоєна належним чином. Процес поширення інформації про сам сталий розвиток є одним з компонентів Програми, та його важливість була очевидною протягом численних контактів на місцевому рівні.
4. Під час реалізації програми робився акцент на активній участі громадян. Така форма “асоціативної демократії”, яка залучає до процесу широкі маси населення є відносно новою для муніципалітетів. Її необхідно впроваджувати, оскільки країна перебуває в періоді переходу до правил та традицій демократії.
5. Критерії вибору муніципалітетів були підібрані правильно та потенційні муніципалітети, визначені для партнерства, виявилися значною мірою регіонально збалансовані. Однак, склад пілотних муніципалітетів не відображає збалансованості. Тому, необхідне забезпечення регіонального балансу при подальшому розширенні Програми, включаючи географічний схід України.
6. Протягом підготовчого етапу з практичних причин обирались муніципалітети, розташовані неподалік від головного офісу або на максимальній відстані однієї поїздки машиною. Адаже багато незначних технічних питань, які неможливо вирішити за допомогою телефону чи електронної пошти, вимагають негайної поїздки на місце. В подальшому, коли команда МПСР та муніципалітети володітимуть необхідним досвідом, необхідно розширити географічне покриття.
7. Вирішення питань співфінансування між МПСР/ПРООН та муніципалітетами дещо затрималося на муніципальному рівні через бюджетні проблеми. В майбутньому було б корисним проведення на місцевому рівні додаткових інформаційних кампаній для ознайомлення з Програмою осіб, що приймають рішення.
8. Для забезпечення сталості ідеї, необхідно посилювати роль муніципалітетів-партнерів у плані прийняття ними рішень та розподілення витрат.
9. Програмна діяльність повинна підтримуватись в існуючих муніципалітетах протягом певного часу. Це сприятиме консолідації механізму, створенню ефекту спільних дій та надасть їм можливість в майбутньому виконувати роль соціальної лабораторії. Таким чином, вони виконуватимуть функцію ефективних “навчальних осередків” для інших муніципалітетів.
10. МВП повинні посилити свою діяльність та стати справжніми центрами уваги. Вони мають бути здатні мобілізувати муніципалітет та інші зацікавлені сторони для реалізації принципів сталого розвитку. З цією метою, потрібно далі зміцнювати потенціал МВП у плані персоналу, матеріально-технічного забезпечення, ІТ, і т.д.
11. Беручи до уваги сутність сталого розвитку, Програма виконує широке коло діяльності. Однак, щоб бути ефективною, вона повинна зосередитися на певних компонентах та впроваджувати їх, залишивши іншу діяльність партнерам та зацікавленим сторонам.

12. Тренінги, присвячені принципам сталого розвитку та схемам роботи МПСР, виявилися надзвичайно цінними. Цей досвід необхідно оцінити, продовжувати та постійно примножувати.
13. Оскільки перші результати, отримані за час реалізації програми, були позитивними, в подальшому необхідно посилювати та розширювати діяльність Програми, а також переходити до наступного етапу її виконання. З цією метою, потрібно уважно вивчити та задокументувати процес та досвід МПСР для подальшого розповсюдження та використання в Україні.

4.2 ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ

Наступні перспективи були визначені для розгляду в майбутньому:

- Консолідація існуючої діяльності та започаткування необхідних експериментів
- Внутрішнє та зовнішнє регіональне розширення діяльності Програми
- Розширення Програми в межах муніципалітетів-партнерів
- Розвиток зв'язків із зацікавленими сторонами на національному рівні
- Удосконалення місцевої/національної політики/законодавства, пов'язаного зі сталим розвитком
- Мобілізація ресурсів з національних/міжнародних джерел

ДОДАТКИ

Додаток – I Скорочений виклад матеріалів практичного посібника

Мета практичного посібника – допомогти керівним органам та муніципалітетам зміцнювати інституційний потенціал для задоволення потреб громадян шляхом партисипативного (спільного) управління та сталого розвитку. Програма реалізується в партнерстві з муніципалітетами-партнерами, місцевими громадами, НДО, освітніми закладами, бізнесовими структурами та іншими сторонами, що беруть участь в партисипативному муніципальному, соціальному, економічному та екологічному управлінні, з метою залучення їх до процесу. Для втілення цілей проекту в життя використовується наступна стратегія:

Вибір муніципалітетів та встановлення партнерства

Вибір потенційних муніципалітетів для започаткування програми здійснюється на конкурентних засадах з оглядом на їхнє бажання вступити в партнерство. Перш за все, потенційні області вибирають, виходячи з характеру та нагальності соціальних, економічних і екологічних проблем, що стоять перед місцевими органами влади. У вибраних областях, муніципалітети обласного рівня стають потенційними партнерами у започаткуванні Програми. Пріоритет надається районному муніципалітету з метою розвинення його у регіональний центр та об'єднання зусиль на регіональному рівні, а також використання здобутого досвіду іншими муніципалітетами в районі під час розширення програмної діяльності.

Для потенційних муніципалітетів проводиться інтенсивний ознайомлювальний семінар, де пояснюється зміст програми сталого розвитку партисипативного (спільного) управління; методика та стратегія впровадження сталого розвитку, запропоновані Програмою, та умови партнерства. З потенційним муніципалітетом встановлюється партнерство за принципом «перший обслуговується той, хто перший звернувся», що формально відображає бажання та зобов'язання зробити внесок та брати активну участь в реалізації Програми. Такий підхід розвине відчуття причетності до програмних заходів та забезпечить сталість бази знань.

Вибір території реалізації проекту – мікрорайон

В муніципалітеті-партнері програмна діяльність розпочинається для початку в 10-20% мікрорайонів та поступово із збільшенням досвіду та зміцненням потенціалу розширюється на інші муніципалітети. Вибір мікрорайонів проходить прозоро, базуючись на критеріях соціальних, економічних та екологічних умов, інституційного розвитку; дотримуючись гендерного балансу; і т.д. Пріоритет при виборі мікрорайонів надається менш розвинутим з переходом до відносно заможних.

Інституційний розвиток (дивитись нижче Схему– I)

Програма застосовує метод соціальної мобілізації для посилення політичної участі в процесі прийняття рішень та використовує даний потенціал в ініціативах сталого розвитку. Для втілення в життя цілей проекту, зміцнення потенціалу на місцевому рівні та впровадження сталості бази даних формуються наступні структури підтримки:

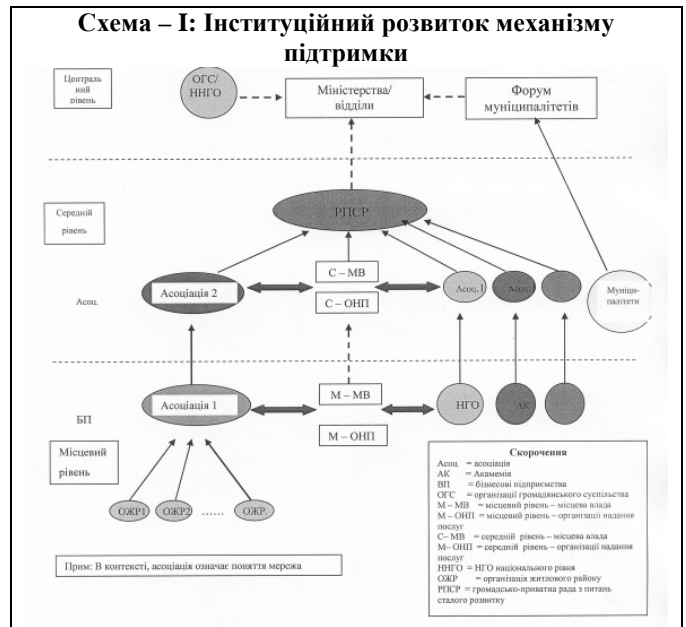
(а) Організація розвитку житлового району (ОРЖР)

Сім'ї будинків/вулиць вибраних районів мобілізуються за допомогою консультативних повторних діалогів для створення автономних ОЖР, куди входить щонайменше один член сім'ї (краже жінка). ОЖР об'єднуються та створюють ОРЖР. ОЖР/ОРЖР діє за статутом, який гарантує такі норми ефективного управління, як повна участь, прозорість, звітність, рівність та заснований на консенсусі процес прийняття рішень. ОЖР виконуватиме роль організації з широким представництвом з наступними повноваженнями: а) підготовки планів сталого розвитку, поєднуючи плани членів громади, які враховують соціальні, економічні й екологічні аспекти розвитку, та узгодження цих планів з муніципальними планами розвитку; в) мобілізація ресурсів і впровадження планів; с) здійснення моніторингу заходів на місцевому рівні.

ОЖР/ОРЖР реалізують діяльність зі сталого розвитку через різні функціональні групи (ФГ), які включають групи споживачів, жіночі, молодіжні групи будинків/вулиць мікрорайонів. ОРЖР муніципалітета тісно пов'язані з системою муніципального управління та сприяють зміцненню муніципального управління.

(б) Мережа освітніх установ

Школи та інші академічні установи муніципалітета-партнера мобілізуються для створення різних організацій підтримки (вчителів, молоді, батьків) у вигляді мереж соціально зорієнтованого сталого розвитку. Ця мережа функціонує за статутом, який гарантує норми ефективного управління та виконує роль **'центру соціального розвитку'** з наступними повноваженнями: (а) підготовка планів соціально зорієнтованого сталого розвитку для себе і для сусідніх громад та узгодження цих планів з планами муніципалітету; (б) мобілізація ресурсів та впровадження планів; та (в) здійснення моніторингу соціальної діяльності на місцевому рівні. Мережа реалізує діяльність соціально зорієнтованого сталого розвитку через функціональні групи батьків, студентів (молодь), вчителів, і т.д. Вона тісно пов'язана з системою муніципального управління та дієво сприяє зміцненню партисипативного соціального управління.

(в) Мережа бізнесових структур

Мікро, малі та середні підприємства (ММСП), організації зі сприяння розширенню можливостей працевлаштування та центри професійного навчання в муніципалітетах мобілізуються та об'єднуються в мережі автономних організацій підтримки сталого розвитку в сфері економіки. Ця мережа функціонує за статутом, який гарантує норми ефективного управління та виконує роль **'центру економічного розвитку'** з наступними повноваженнями: (а) підготовка планів економічно зорієнтованого сталого розвитку та узгодження цих планів з планами муніципалітету; (б) мобілізація ресурсів та впровадження планів; та (в) здійснення моніторингу економічної діяльності на місцевому рівні. Дана мережа тісно пов'язана з системою муніципального управління та дієво сприяє зміцненню партисипативного економічного управління в муніципалітеті.

(г) Мережа організацій громадянського суспільства

НДО муніципалітетів-партнерів мобілізуються та об'єднуються в мережі автономних організацій підтримки сталого розвитку в сфері навколишнього середовища. Ця мережа функціонує за статутом, який гарантує норми ефективного управління та виконує роль **'центру екологічного розвитку' (ЦЕР)** з наступними повноваженнями: (а) підготовка планів екологічно зорієнтованого сталого розвитку для себе і для сусідніх громад та узгодження цих планів з планами муніципалітету; (б) мобілізація ресурсів та впровадження планів; та (в) здійснення моніторингу екологічної діяльності на місцевому рівні. Мережа реалізує діяльність екологічно зорієнтованого сталого розвитку через функціональні групи молоді, місцевих жителів, і т.д. Дана мережа тісно пов'язана з системою муніципального управління та дієво сприяє зміцненню партисипативного екологічного управління в муніципалітеті.

(д) Рада муніципального сталого розвитку (РМСР):

Створюється середовище для надання можливості вищезгаданим ОРЖР та мережам створити форум на муніципальному рівні поки вони не досягнули відповідного зрілого рівня. На форумі також були присутні міська та обласна адміністрації, організації по наданню послуг в муніципалітеті. РМСР фокусується на визначенні проблем та можливостей, пов'язаних зі сталим розвитком в муніципалітетах та виявлення майбутнього курсу дій для покращення партисипативного управління, поєднуючи даний курс з діяльністю інших діячів на обласному/національному рівні.

(e) Мережа муніципалітетів:

Муніципалітети-учасники, які опанували підходи, запропоновані проектом, створюють на національному рівні свій власний форум з метою підтримки міжмуніципального співробітництва стосовно заходів присвячених сталому розвитку, визначенні існуючого законодавства, яке потребує змін, внесенні альтернативних пропозицій до нового законодавства/політики та підтримці місцевих учасників партисипативного управління з питань сталого розвитку.

Зміцнення потенціалу

Потенціал муніципалітетів та допоміжних організацій таких як ОРЖР, мережі, функціональні групи тощо полягає в плануванні, управлінні, моніторингу та впровадженню заходів сталого розвитку в муніципалітеті. Тренінги, навчальні візити, діалоги та інші різні форми методик використовуються для передачі та набуття вмін/знань з метою зміцнення потенціалу.

Потенціал муніципальних партнерів регіонального рівня зміцнюється для виконання функцій соціальної лабораторії з метою передачі національних\міжнародних знань в центр розвитку людських ресурсів. Також місцевим знанням додає цінності досвід інших країн.

Партисипативне планування, пріоритезація та спрямування

За сприянням організацій підтримки в муніципалітеті-партнері, ОРЖР та мережі застосовують партисипативне планування знизу вгору. Таке планування проводиться щорічно, під час якого організації підтримки готують плани сталого розвитку в своїх сферах діяльності. Члени ОРЖР (громадяни) в житлових\мікро-районах аналізують існуючу ситуацію на місцях та готують плани сталого розвитку, визначаючи їхні соціальні, економічні, та екологічні потреби. Список визначених потреб обговорюється на відповідному рівні, беручи до уваги їхню важливість, технічну/соціальну/економічну/екологічну можливість реалізації, сталість та рівність, а також пріоритезується із застосуванням відповідних систем оцінювання. Пріоритезований план включається в муніципальний план.

Більше 80% членів НДО–мереж проводять аналіз екологічної ситуації в муніципалітеті, складають план дій та пріоритезують їх стосовно важливості та потенційних можливостей самостійно чи з підтримкою муніципалітету та інших організацій підтримки виконати ці плани. Пріоритезований план включається в муніципальний план.

Члени мережі шкіл вправляються у партисипативному плануванні за участю більше 80 відсотків батьків, вчителів та членів учнівського комітету та створюють річні пріоритезовані плани. Пріоритезовані плани кожної школи обговорюються мережею шкіл для координування. Пізніше мережа створює свої власні плани, загальні для всіх членів. План, підготовлений таким чином, також включається в загальний план муніципалітету.

Члени мережі бізнесу визначають та пріоритезують їхні власні потреби, які можуть мати відношення до фізичної інфраструктури, що створюється ними чи в партнерстві ще з кимось. Плани можуть також включати заходи спрямовані на зміни в політиці та законодавстві. Створений остаточно, план включається в загальний план муніципалітету.

Річний семінар з планування проводиться на муніципальному рівні за участю представників муніципалітету, обласної адміністрації, ОРЖР, сервісних компаній, мереж НДО, мереж шкіл, приватного сектору (мережі бізнесу) та інших.

Об'єднані соціальні/економічні/екологічні плани всіх учасників представляються на цьому семінарі. Муніципалітети та інші агенції також представляють свої власні індивідуальні плани. Даний семінар виступає форумом для узгодження попиту та пропозиції ресурсів, необхідних для виконання пріоритезованих планів. Установи, включаючи муніципалітети, беруть на себе зобов'язання по забезпеченню ресурсами. Муніципалітети беруть на себе роль лідерів в представленні планів населення для обговорення їх на вищому рівні та забезпеченні їх включення в обласні плани таким способом, щоб наступного року можна було б отримати відповідну підтримку.

Виконання планів

ОРЖР та мережі проводять кампанії з мобілізації ресурсів для виконання своїх планів, які потребують зовнішньої підтримки. Проект (МПСР) може бути одним із зовнішніх помічників. Він підтримує реалізацію проектів, які:

Виконують функцію пілотних /демонстраційних проектів, що залишають великий результат /базу знань на місцевому рівні;

Сприяють зміцненню партисипативного управління;

Відповідають критеріям державно-приватного партнерства у співфінансуванні, в той час, як бенефіціари, муніципалітети-партнери, проект та інші сторони державно/приватного секторів надають ресурси для реалізації проекту;

Відповідають критеріям придатності (наприклад, технічна, соціальна, економічна, екологічна відповідність), рівності (наприклад, вигоду отримують майже всі), продуктивності (наприклад, збільшення прибутку чи зниження вартості проживання), сталості (напр., бенефіціари будуть підтримувати продовження проекту в майбутньому) та необхідності (напр., основні людські потреби).

Підтримка надається на засадах конкурентності, процедур прозорого вибору та відповідного технічного схвалення.

Підтримувані пропозиції будуть наступного виду:

Секторний – соціального сектору (пов'язані зі здоров'ям, освітою, статтю і т.д.), чи економічного розвитку (напр., юридичні послуги, бізнес планування, послуги експорту/імпорту та інші послуги розвитку підприємництва), чи екологічного сектору (менеджмент твердих відходів, озеленення, і т.п.)

Фізична форма – вони можуть бути для фізичної інфраструктури (напр., питна вода, опалювальна система, управління відходами, та озеленення) або для підняття рівня поінформованості (кампанії, і т.п.), або для сприяння розвитку людських ресурсів (тренінги, обладнання і т.п.)

Ресурси виділяються Програмою частинами, як згадується в меморандумі про угоду, заключеному між Програмою та ОРЖР/мережею/функціональною групою, яка отримує підтримку. Перший транш випускається наперед після того, як одержувач, використовуючи свої ресурси, виконав усі необхідні дії. Подальші транші випускаються після отримання результатів першого фінансування, якість та кількість яких підтверджена та після підготовки фінансового звіту. Транш переказується місцевим партнерам через банк. Однак, повідомлення про переказ/доставлення коштів розсилається всім членам для забезпечення прозорості та звітності.

Функціональна група, залучена до реалізації проекту, отримує необхідне навчання з технічних питань проекту та фінансового менеджменту для забезпечення плавної реалізації проекту.

Після закінчення проекту проводиться громадський аудит. Короткий виклад громадського звіту представляється на розгляд громадськості та надається донорам (муніципалітету, Програмі, і т.д.). За необхідності, застосовується стандартна процедура контролю із залученням зовнішніх технічних спеціалістів з метою забезпечення відповідності компонентів проекту стандартній специфікації.

У випадку довготривалості проекту (напр., питна вода, опалювальна система) забезпечується інституційна підтримка проекту після його завершення із застосуванням різних способів збільшення прибутку.

Моніторинг та оцінка впливу,

Створюється відповідна система управління інформацією для прямого залучення зацікавлених сторін до процесу моніторингу та оцінювання. З цією метою, вводиться наступний механізм:

(а) моніторинг та оцінювання на місцевому рівні встановлюється для:-

Моніторинг процесу охоплюєаспекти організаційного розвитку;

Моніторинг вкладених ресурсів включає інвестиції, зроблені в діяльність програми;

Моніторинг результатів відображає, що громадяни отримали в кінці програми (в матеріальному плані) та ступінь досягнення очікуваного впливу на їхній спосіб життя;

Моніторинг впливу відображає зміни, які відбуваються в житті людей як наслідок досягнутих результатів.

Проходить збір даних на місцях відносно цих факторів у партнерів асоціацій/ організацій, їхня обробка та аналіз для підготовки звіту про виконання.

(б) *Час від часу проводяться незалежні постійні огляди експертів* для оцінювання якості організацій (ОРЖР/мережі) у сфері управління та надання послуг. Також незалежне оцінювання проводиться з допомогою відповідних організацій/представництв незалежного оцінювання програмної діяльності та їхні результати.

(в) *Розробляється національний моніторинг та система оцінювання впливу* для муніципального сталого розвитку після здобуття необхідного досвіду.

Політична реформа та інституційний розвиток

(а) Реформа політики

Здобуті уроки у сфері муніципального, соціального, економічного та екологічного управління записуються та використовуються в розвитку національної політики та стратегії для кожного компоненту управління сталого розвитку. Таким же чином, даний досвід застосовується в розробці стратегії муніципального сталого розвитку. Проведення досліджень діяльності, вивчення поглядів та консультацій за круглим столом сприяють появі інноваційних технологій та підходів; за необхідності також використовується регіональний /міжнародний досвід .

(б) Інституційний розвиток та зміни

Для розширення сфери знань та забезпечення вигоди в кінцевому результаті, базуючись на документації, курсі та стратегії, розробляються посібники та навчальні матеріали. Документація включає як національний, так і міжнародний досвід, а навчальні матеріали використовуються для передачі знань. Для забезпечення ефективної реалізації планів та професійного росту проводяться тренінги для представників національної влади, муніципалітетів та інших партнерів для ознайомлення з успішним досвідом у сфері сталого розвитку..

(в) Інтерналізація процесу

З метою інтерналізації механізму та процесу для забезпечення дієвості протягом довгого періоду, створюється система шляхом:

- i) надання спроможності розвинути в процесі організаціям отримати офіційний статус;
- ii) надання можливості інституціям створити регулярне джерело прибутку для покриття витрат, пов'язаних із управлінням;
- iii) формування людського потенціалу та відповідного матеріально-технічного забезпечення; співпраця та зв'язок з іншими організаціями розвитку.

Додаток – 2
Перелік муніципалітетів, визначених і пропонує для укладення угод про партнерство

№ п/п	Назва області	Статус області у контексті:							Примітки
		РЛ (2001)	Екологічної ситуації ⁺	Надання соціальних послуг ⁺	Умов життя населення ⁺	Відстані від Києва (км) #	Реалізації в муніципалітеті інших проектів ПРООН	Кількості сприятливих чинників (з 5 названих)	
1	Луганська	0,409	22	27	14	824	Немає	4	Обмежувальний чинник - віддаленість від Києва
2	Донецька	0,431	26	24	4	694	Немає	3	Обмежувальний чинник - віддаленість від Києва
3	Сумська	0,470	10	20	21	337	Є	5	Потенційний учасник етапу I
4	Дніпропетровська	0,480	25	26	6	551	Немає	3	Обмежувальний чинник - віддаленість від Києва
5	Миколаївська	0,481	21	21	13	483	Немає	4	Може бути потенційним учасником етапу II
6	Херсонська	0,482	1	18	26	544	Немає	3	Обмежувальний чинник - віддаленість від Києва
7	Кіровоградська	0,485	20	14	9	302	Немає	4	Потенційний учасник етапу I
8	Одеська	0,485	17	22	25	492	Є	6	Потенційний учасник етапу I Реалізуються інший проект ПРООН
9	Житомирська	0,492	16	10	24	131	Є	5	Потенційний учасник етапу I.
10	Івано-Франківська	0,493	23	7	11	571	Є	3	Потенційний учасник етапу I Реалізується/реалізовано інший проект ПРООН
11	Волинська	0,507	5	6	17	393	Немає	3	Не є потенційним учасником етапу I
12	Запорізька	0,511	19	25	2	522	Немає	3	Обмежувальний чинник - віддаленість від Києва
13	Чернігівська	0,519	13	17	20	143	Немає	5	Потенційний учасник етапу I
14	Чернівецька	0,523	15	4	15	498	Немає	4	Може бути потенційним учасником етапу II
15	Рівненська	0,528	14	5	16	323	Є	3	Потенційний учасник етапу I Реалізується/реалізовано інший проект ПРООН

Джерело - ПРООН: Україна РЛР 2003

⁺ Вказує на місце, яке займає дана область (з 27 областей України) за інтенсивністю розвитку даного чинника. Чим більший номер, тим гірша ситуація. Як критерій відокремлення обрано чисельне значення 14.

[#] Як критерій відокремлення обрано відстань у 500 км.

Додаток – 3 Робочий план муніципалітетів-партнерів

№	Подія	Термін виконання (2004 р.)
1	Надіслання до ПРООН листа з підтвердженням готовності до участі в проекті	14 травня
2	Призначення муніципальних координаторів проекту	14 травня
3	Ознайомлювальна зустріч для МКП	18 травня
4	Здійснення виплат з часткового фінансування	21 серпня
5	Створення офісу	21 травня
6	Відбір місцевого персоналу	19 травня-7 червня
7	Тренінг персоналу + МКП	8 - 15 червня
8	Збирання даних, вибір території, підготовка загальних відомостей	17 - 25 червня
9	Започаткування заходів з мобілізації громади	28 червня
10	Тренінг місцевих лідерів/ організацій або мереж	23 - 30 липня
11	Перший етап планування на місцевому рівні	1 - 8 серпня
12	Затвердження планів для фінансування, складання пропозицій	9 - 20 серпня
13	Оцінювання затвердження і підписання меморандумів про угоду	16 - 24 серпня
14	Розподіл першого траншу ресурсів	25 - 31 серпня
15	Підготовка (до впровадження) силами ОЖР/ мереж	27 серпня - 10 вересня
16	Впровадження планів, моніторинг і розподіл решти ресурсних траншів	8 вересня - 5 листопада
17	Виконання інших заходів і технічна підтримка	15 липня - 15 грудня

Додаток-4 Зразок формату аналізу ситуації по мікрорайонах

№	Основні показники	Сумарний бал	Західне ЖКП №1	Центральне ЖКП №2	Паркове ЖКП №3	Галицьке ЖКП №4	Покровське ЖКП №5	Промислове ЖКП №6	Сонячне ЖКП №7	Перспективне
A	Рівненський муніципалітет									
1	Стратегічне управління	40	80	78	78	78	78	78	78	75
2	Інституційний розвиток	60	55	55	55	55	57	55	55	55
3	Гендерна рівність	15	73	73	73	73	73	73	73	73
4	Партнерство і співпраця	80	60	61	59	61	61	61	61	60
5	Місцеве довкілля	70	69	70	70	69	70	70	70	67
6	Місцеве суспільство	85	89	89	89	89	89	89	89	89
7	Місцева економіка	50	86	86	86	86	86	86	86	86
	Всього	400	73	73	72	73	73	73	73	72

Б	Житомирський муніципалітет	Бали	ЖЕК #1	ЖЕК #3	ЖЕК #4	ЖЕК #5	ЖЕК #6	ЖЕК #8	ЖЕК #9	ЖЕК #10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Стратегічне управління	18	33	33	33	33	61	88	67	78
2	Інституційний розвиток	18	83	89	66	83	83	89	83	94
3	Гендерна рівність	9	100	100	100	100	100	100	100	100
4	Партнерство і співпраця	39	59	56	44	59	49	59	56	90
5	Місцеве довкілля	36	58	64	50	72	100	83	64	64
6	Місцеве суспільство	24	67	75	58	71	96	63	67	71
7	Місцева економіка	9	33	33	33	33	33	78	44	56
	Всього	153	62	64	55	64	75	80	69	79

		ЖЕК #11	ЖЕК #12	ЖЕК #13	ЖЕК #14	ЖЕК #15	ЖЕК #16	ЖБК №1	ЖБК №2	
		12	13	14	15	16	17	18	19	
1	Стратегічне управління	18	33	44	33	33	83	72	39	61

2	Інституційний розвиток	18	89	78	89	66	89	83	78	89
3	Гендерна рівність	9	100	100	100	77	100	100	100	100
4	Партнерство і співпраця	39	64	49	90	39	64	74	49	54
5	Місцеве довкілля	36	69	56	53	61	69	72	72	50
6	Місцеве суспільство	24	58	75	67	87	79	79	71	80
7	Місцева економіка	9	33	33	33	33	33	89	33	67
	Всього	153	64	62	66	57	74	70	63	72

			ЖБК- Космос	ЖБТ- Полісся
			20	21
1	Стратегічне управління	18	56	33
2	Інституційний розвиток	18	72	78
3	Гендерна рівність	9	100	100
4	Партнерство і співпраця	39	69	41
5	Місцеве довкілля	36	61	44
6	Місцеве суспільство	24	67	63
7	Місцева економіка	9	44	33
	Всього	153	67	56

Примітка: Рівненський муніципалітет визначив своїми робочими осередками проекту такі житлово-комунальні підприємства: Паркове ЖКП №3, Галицьке ЖКП №4, Перспективне ЖКП №1. Житомирський муніципалітет ухвалив рішення про початок роботи з ЖЕК # 4, ЖЕК # 9 та ЖЕК # 13.

Додаток – 5 Список учасників навчальної поїздки до Естонії

№	Name	City/Organization	Designation
1	Панчук Володимир	Рівненський муніципалітет	МПСР, муніципальний координатор проекту
2	Гулько Лариса	Рівне, мережа НДО	Голова
3	Пучко Галина	Рівне, мережа шкіл	Член виконавчого комітету
4	Кирилова Майя	Житомирський муніципалітет	Голова, начальник управління промисловості, підприємництва та розвитку місцевого господарства
5	Воробйов Андрій	Житомирський муніципалітет, Депутат міської ради	MSDP, Municipal Project Coordinator
6	Пенишев Олександр	Житомирський муніципалітет, мережа шкіл	Голова
7	Данилейко Олег	Житомирський муніципалітет, мережа НДО	Голова
8	Білик Богдан	Івано-Франківський муніципалітет	МПСР, муніципальний координатор проекту
9	Вітенко Василь	Івано-Франківський муніципалітет, мережа шкіл	Голова
10	Комарницький Роман	Івано-Франківський муніципалітет, мережа НДО	Голова
11	Малик Марина	Київ, ПРООН/МПСР	Експерт з муніципального сталого розвитку
12	Полонський Микола	Київ, ПРООН/МПСР	Експерт з розвитку людських ресурсів
13	Негода В'ячеслав	Київ, Асоціація місцевих та регіональних влад	Голова секретаріату
14	Хмарук Ярослав	Міністерство захисту навколишнього середовища України	Заступник голови відділу стратегічного планування

Додаток – 6

Графік тренінгу

1-й день, понеділок, 8 листопада:	Прибуття о 18:20. Привітальне слово, вступна частина. Реєстрація в готелі
Другий день, вівторок	
Ранкове заняття:	Семінар – зустріч в Міністерстві сільського господарства в Таллінні; представлення проекту МСР; методи стратегічного планування; приклади співпраці та роботи в мережах з точки зору урядовців/неурядовців/бізнесменів.
Післяобіднє заняття:	Відвідування ключових установ (Парламент, комісія сільського розвитку, група підтримки місцевих ініціатив, і.т.д.)
Третій день, середа	
Ранкове заняття:	Презентація міськими представниками процесу знаходження місцевої особливості; презентація розвитку туризму, і т.д.
Післяобіднє заняття:	Візит до Lihula народного університету НДО - гарні приклади тренінгу по підготовці плану сталого розвитку на місцевому рівні та реалізації проектів сталого розвитку
Четвертий день, четвер	
Ранкове заняття:	Відвідування керівних органів округу та Центру розвитку округу як зразків ЛІДЕРСЬКОГО типу співпраці з 6 місцевими сільськими муніципалітетами, недержавною мережею Kodukant в Rõnnumaa; порту як прикладу підприємництва та взаємодії cooperation.
Післяобіднє заняття:	Візит до керівників органів міста VILJANDI (реалізація стратегії, як підготувати ефективні проекти та як їх профінансувати – співпраця між українським містом та Вільянді). Відвідування водоочисного заводу у Viljandi як спільного проекту муніципалітету, донорів та Європейського Союзу.
П'ятий день, п'ятниця	
Ранкове заняття:	Відвідування малого ринку та культурного центру у Viljandi. Презентації процесу сталого розвитку в Тарту. Партисипативне планування та реалізація МПД XXI; зустріч із зацікавленими сторонами.
Післяобіднє заняття:	Відвідування дорадчої системи економічного розвитку (МСБ) та лекцій на місці; Презентація естонських НГО з питань довкілля (ЕКО).
Шостий день, субота	
Ранкове заняття:	Завершальний семінар, методи оцінювання, засоби та індикатори; Огляд культурної спадщини; Огляд діючих прикладів, в яких проблеми вирішувалися з допомогою стратегії сталого розвитку; зустріч із зацікавленими сторонами .
Сьомий день, неділя	
Ранкове заняття:	Подорож до Таллінну.
Післяобіднє заняття:	Екскурсія по місту.
Восьмий день, понеділок	
Ранкове заняття:	Оцінювання тренінгу та завершення поїздки
Післяобіднє заняття:	Від'їзд з Естонії.

Додаток – 7

Скорочений виклад результатів дослідження з оцінювання програми ГППДМ

Загальні відомості

Проект управління довкіллям міста (УДМ) в межах системи Програми ПРООН з екологічно-сприятливого міського управління, виконувався з квітня 2003 р. до квітня 2004 р. групою проекту в двох муніципалітетах України. Метою проекту було підвищення обізнаності людей про стан довкілля і поліпшення екологічних умов на місцевому рівні. Пропоноване дослідження було виконане протягом трьох тижнів у червні - липні 2004 р. з метою аналізу використовуваного у проекті процесу, оцінювання впливу його реалізації та осмислення нагромадженого у процесі виконання проекту практичного досвіду.

В основу дослідження було покладено аналіз офіційних звітів програми ПРООН з управління довкіллям міста, відповідних пропозицій щодо проекту, вхідної та вихідної кореспонденції, а також звітів компаній-учасниць. Корисну інформацію було отримано безпосередньо від сторін, що брали участь у реалізації згаданого проекту. У містах Рівне та Івано-Франківськ було проведено два дослідження, у перебігу яких учасники уважно вивчали методи реалізації проекту і провели низку обговорень з участю представників місцевих громад.

Основні висновки

Далі подано перелік основних висновків, зроблених за результатами проекту, а також можливостей, що відкриваються для майбутніх проектів:

Зроблені висновки

1. Існує значний потенціал до створення державно-приватних партнерств для місцевого розвитку з участю муніципалітетів, громади, приватних підприємств, місцевих громадських установ та ПРООН.
2. Державно-приватні партнерства (ДПП) виявилися ефективним засобом подолання екологічної кризи в містах і налагодження співпраці між громадськими і приватними учасниками з метою об'єднання фінансових ресурсів, ноу-хау і практичного досвіду для задоволення згаданих вище міських потреб у сфері захисту довкілля. Такий підхід забезпечує розумну альтернативу повній приватизації, поєднуючи переваги громадського і приватного секторів. Використання ДПП базується на визнанні того факту, що і державному, і приватному секторам вигідно об'єднати свої ресурси для вдосконалення методів надання основних послуг всім громадянам.
3. Відчуття причетності з боку громадян: Розвиваючи відчуття причетності громадян, які беруть неперервну і практичну участь в реалізації заходів, проект вказує шлях до підвищення стабільності і, отже, відповідальності планування, що має вирішальне значення для залучення бізнесового сектору і стимулювання його інвестицій у сталий розвиток. Розроблення довготермінових стратегій за умови розвитку у громадян серйозного відчуття причетності може виявитися дуже плідним підходом для застосування у майбутніх проектах.

Можливості і подальший розвиток

У перебігу дослідження було виявлено такі слабкі сторони і можливості для подальшого розвитку:

1. **Потреба в інформаційній кампанії:** незважаючи на високу сприйнятливості місцевих зацікавлених сторін з усіх аспектів життя до місцевого порядку денного на XXI століття, рівень обізнаності серед них лишається низьким. Тому існує потреба в реалізації додаткової інформаційної кампанії.
2. **Потреба у відтворенні:** Успішний досвід, нагромаджений у Рівному та Івано-Франківську у двох сферах (енергозбереження та роздільне збирання різних видів побутових відходів) із залученням ГПП в якості інструмента необхідно поширити в інших громадах та муніципалітетах.
3. **Потреба в розширенні бази підтримки:** Проект управління довкіллям у містах продемонстрував ефективність підходу з використанням ГПП для успішного впровадження екологічних планів дій, спрямованих на поліпшення умов життя в місцевих громадах. Проте поїздки на місця і взаємодія з місцевими громадами вказали на існування потреби у розширеній підтримці, яка б охоплювала всі аспекти сталого розвитку у такий спосіб, щоб люди бачили різницю у їхніх загальних умовах життя в соціальному, економічному та екологічному аспекті.

4. **Слабкі сторони** було визначено таким чином: (а) недосить чітке планування проекту, (б) надто тривалий процес від формування бачення (планування) до реалізації (впровадження), (в) неадекватна система звітності, (г) дещо однобічний характер участі зацікавлених сторін, (д) неадекватна реалізація планів в аспекті розвитку людських ресурсів.

Додаток – 8
Деталі інформаційних заходів в муніципалітетах-партнерах

№	Автор/Виступаючий	Назва/стаття	Засоби масової інформації	Дата
А Івано-Франківський муніципалітет				
1	Білик Б.	Початок діяльності МПСР в Івано-Франківську	Західний кур'єр	18 травня
2	Білик Б.	Інтерв'ю про МПСР	ТБ «Вежа»	8 червня
3	Білик Б.	Інтерв'ю про МПСР	Обласне радіо	22 червня
4	Білик Б.	Інтерв'ю про МПСР	Радіо ФМ	5 липня
5	Білик Б.	1-й проєкт МПСР розпочався	Західний кур'єр	19 серпня
6	Працівники ТБ, М. Полінський	Презентація по МПСР	ТБ «Вежа»	26 серпня
7	Білик Б.	Делегація з Івано-Франківська до Естонії	Західний кур'єр	23 листопада
8	Працівники ТБ	Конференція МПСР в Яремче	ТБ «Вежа»	21 грудня
Б Житомирський муніципалітет				
1	Шевчук А.	Житомиру необхідний сталий розвиток	Житомирський телеграф	9 червня
2	Воробйов А.	Інтерв'ю	Обласне ТБ	15 червня
3	Деменюк І.	Новини про МПСР	Радіо Клуб	24 червня
4	Гуца А.	Новини про МПСР	Союз ТБ	11 липня
5	Кліх Л.	Новини про МПСР	Радіо «Житомирське»	17 липня
6	Новак З.	Допомога ООН в розвитку Житомира	Житомирський телеграф	28 липня
7	Шевченко І.	Допоможемо собі	Доба	12 серпня
8	Кабакова Л.	МПСР в Житомирі	Місто	4 листопада
В Рівненський муніципалітет				
1	Панчук В.	Інтерв'ю	Місьцеве радіо	16 & 27 червня
2	Панчук В.	Інтерв'ю	Місьцеве ТБ	24 & 30 липня
3	Угринчук І.	ООН надає допомогу громадян м. Рівне	Рівне Вечірне	3 серпня

Команда підтримки програми**А) Київський офіс МПСП**

№	Штат проекту	Посада
1	Джейсінгх Сах	Міжнародний менеджер проекту
2	Сергій Курикін	Радник з питань екологічної політики
3	Микола Полонський	Експерт з РЛР
4	Ігор Степанов	Експерт з моніторингу
5	Марина Малік	Експерт з муніципального сталого розвитку
6	Тетяна Медун	Асистент проекту (квітень – червень)
7	Ірина Мальгівська	Фінансовий асистент проекту
8	Наталія Ковалів	Адміністративний асистент проекту

Б) Івано-Франківський муніципалітет

№	Муніципальний відділ підтримки	Посада
1	Богдан Білик	Муніципальний координатор проекту
2	Тетяна Романів	Громадський активіст
3	Олег Федоришин	Громадський активіст

В) Рівненський муніципалітет

№	Муніципальний відділ підтримки	Посада
1	Володимир Панчук	Муніципальний координатор проекту
2	Тамара Закладна	Громадський активіст
3	Олена Казмирчук	Громадський активіст
4	Валентин Мушкеєв	Громадський активіст
5	Сергій Кисельов	Громадський активіст

Г) Житомирський муніципалітет

№	Муніципальний відділ підтримки	Посада
1	Андрій Воробйов	Муніципальний координатор проекту
2	Людмила Кабакова	Громадський активіст
3	Ігор Лозовський	Громадський активіст